

Наше Слово

PIK LXV № 17 (3272) ВАРШАВА, 26 КВІТНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAIŃSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Українські мігранти в Польщі під час пандемії

Третина втратила роботу Чи повернеться більше?

Через гальмування економіки та пандемічне закриття кордонів під загрозою звільнення постало багато трудових мігрантів. З іншого боку, світ не зупинився повністю, тож потреба у робочих руках скоро може знову зрости. Для сезонних робіт Західна Європа часто потребує східноєвропейців, а Польща – тих, хто приїжджає з України. Але наразі підприємства радше оптимізують свою діяльність і скорочують працівників або кількість робочих годин.

Фото з pixabay.com

— З «Бедронки» звільняють українців, — каже в розпачі Олена, що працює у варшавському магазині касиркою, — я не знаю, куди мені далі йти.

Посеред робочого тижня керівництво повідомило, що вона та її колега-українка звільнені, і з понеділка на роботу вже не виходять.

— Моя начальниця в магазині сказала, що отримала листа від свого керівництва, — продовжує дівчина, — нас мають звільнити, бо «Бедронці» не вигідно утримувати українців. В агентстві, яке влаштувало мене сюди, кажуть, що підшукують інші варіанти, та чи справді вони будуть? Зараз же карантин, все закрито, роботодавці масово звільняють людей або скорочують робочі години.

В таких умовах опинилася не одна Олена, а тисячі українців, що працюють в Польщі. Багато з них поїхало додому (за даними Державної прикордонної служби України, за другу половину березня кордон перетнуло 160 тисяч громадян), а інші залишилися, бо начебто мали роботу, але їхня ситуація змінюється блискуче і непередбачувано.

«Жодних особливих кадрових рухів»

У магазині, де працювала дівчина, переконують, що не отримували документа від начальства, який би

наказував звільнити саме громадян України. «У нас багато людей з України. Раз є один з українських працівників, другого дня — інший. Не знаю, чи така особа працювала. І я не бачив листа, який би наказував звільняти з роботи працівників з України», — повідомляють у столичному магазині.

Сьогодні мережа «Бедронка», що належить компанії «Jerónimo Martins Polska», нараховує більше трьох тисяч дисконтних магазинів у понад тисячі населених пунктів Польщі. Прес-служба компанії зазначає, що фірма зараз зосереджена на забезпеченні максимальної можливої безпеки для клієнтів магазинів та працівників, а також на гарантуванні безперервності роботи магазинів і дистрибуційних центрів.

— Ми не помітили жодних особливих кадрових рухів, які б відрізнялися від стандартних, — пояснює Марцін Хадай, менеджер у справах корпоративної комунікації мережі «Бедронка». За його словами, якщо вони й були, то це поодинокі випадки, а не системні дії.

Потреби у працівниках постійно коливаються — і це звичайна практика

— Чи звільняють лише українців? Звісно, ні, — каже Андрій, керівник варшавського офісу агентства з працевлаштування, від якого працювала Олена. Він по-

яснює її звільнення звичайними коливаннями у потребах персоналу з боку замовників. Також запевняє: робота знайдеться для кожного.

— Зараз ситуація у всіх непроста, але ми не розриваємо договори з нашими клієнтами, продовжуємо працювати, — розказує чоловік. — Якщо говорити конкретно про «Бедронку», то вона дійсно зменшила своє запотребовання. Це не такий простий клієнт, їхні потреби в працівниках можуть часто змінюватися, протягом місяця — декілька разів: чи то в бік збільшення, чи то в бік зменшення. Наприкінці березня «Бедронка» збільшила своє замовлення. А потім, мабуть, виявилось, що перегнули палку — то зараз його трохи зменшили. Наші клієнти дивляться на ситуацію і приймають рішення оперативно: якщо треба, скорочують свої витрати. Але звільненим людям ми пропонуємо інші варіанти працевлаштування.

Поїхало 30% працівників, але це не проблема

— Зміни на ринку є, і досить великі, але роботи у нас менше не стало, — каже Вадим Кравченко, керівник агентства з працевлаштування «ViPol», яке працює вже понад 10 років. За його словами, багато працівників під час ситуації з пандемією залишило Польщу.

Про небезпеку міграції «брудних» політичних схем з України в Польщу

ІГОР ІСАЄВ,
головний
редактор
порталу
PROstir.pl

У середині квітня польське видання «Gazeta Wyborcza» опублікувала розслідування, що розкривало подробиці збору підписів підтримки під кандидатурою Марєка Якуб'яка. Бізнесмен-націоналіст, колишній депутат Сейму мав користуватися для цього послугами... найманих працівників з України. Нарешті, для іммігрантів знайшлося місце для активних дій в польській політиці?

Наприкінці березня Якуб'як оголосив, що зібрав потрібні для реєстрації 140 тис. підписів. Це було досить неочікувано: адже в стані епідеміологічних обмежень кандидати вказували, що підписи дуже важко збирати. Нежданий комплект підписів від людини, на кампанію якої мало хто звернув увагу, викликав підозру ще в березні. За тодішньою версією частини польських медіа, Якуб'якові свідомо «допомогли» зібрати підписи, щоб він був на виборах спірінг-партнером чинного президента Анджея Дуди: на випадок, якби вибори бойкотували інші кандидати. Подібні, театралізовані вибори давно відомі в автократіях типу Росії: коли до самого голосування не допускаються реальні кандидати, тільки диваки, на тлі яких навіть Путін виглядає помірковано.

Журналісти видання «Gazeta Wyborcza» наголошують, що їм вдалося розкрити секрет підписів Якуб'яка. Вони посилаються на свідчення одного з іммігрантів, котрий розповів виданню, що на початку березня з'явилося оголошення російською мовою: «Варшава.

Переписування книжок. 40 злотих за годину». Найманих працівників мали шукати серед іноземців, у російськомовних групах Польщі у мережі «Фейсбук». Іммігранти з України, Росії та Білорусі, як твердить інформатор видання, «ставили б менше запитань».

Підготовка підписних листів за кандидата найімовірніше тривала з 10 до 20 березня. Свідки звернули увагу на молодих іммігрантів у варшавській кам'яниці, де — за свідченням інформатора — відбувався перепис. Координатори повідомили іноземцям, що вони заповнюють списки виборців вручну, оскільки їх не можна заповнити в державних установах. Переписувачі займалися лише персональними даними і не заповнювали графі «підпис».

У зв'язку зі збором підписів під кандидатурою Якуб'яка до прокуратури надійшло кілька повідомлень про вчинення злочину, проте навряд чи прокурори зможуть провести будь-яке слідство в ситуації епідемії до травня чи навіть червня. Поки польська преса мізкує, наскільки ця ситуація заплутала і без того непросту модель голосування, якщо воно відбудеться в травні — пропоную подивитися на безпосередніх учасників цієї історії. Іммігрантів.

Якщо хто ще не знав — Якуб'як упродовж свого перебування в Сеймі був послідовним критиком іноземних працівників і України як такої. «Росіяни завжди були для нас небезпечні... а українці ще більше», — заявив він у 2017 році, обговорюючи з Вітольдом Юрашем на телеканалі «Polsat News» відносини Польщі з її східними сусідами. Роком пізніше в ефірі TVP він говорив: «Я вважаю, що ми повинні ставитися до України не як до особливо обдарованої держави (ориг. «państwo specjalnej troski»). У передвиборчій кампанії він закликав розблокувати торгівлю з Росією, вітав похваллення відносин із Білоруссю Лукашенка замість «розповсюдження серед білорусів

чужих їм моделей державного устрою (ліберальної демократії — ред.)».

Критикував Якуб'як підтримку польською державою культурної діяльності української меншини в Польщі — закликав до симетрії у відносинах з Україною і вказував, що Варшава виділила для української меншини «півмільярда злотих»: хоч і не вказував, протягом якого часу (напевно, не одного року).

Та найбільше Якуб'як критикував імміграцію до Польщі, натякаючи, що під час правління «Права і справедливості» число іноземців зросло найшвидше. Щойно увійшовши до парламенту, Якуб'як запропонував усепольський референдум стосовно «прийняття іммігрантів». «Народ повинен повідомити владі, що він взагалі не хоче приймати іммігрантів», — підкреслював Якуб'як, заздалегідь передбачаючи відповідь народу. Кілька років згодом він заявив, що іммігрантів свідомо ввозять до Польщі «великі концерни», а «малі польські фірми не мають проблем із пошуком працівників». «Поляків випихають з Польщі», — підкреслював він. Депутат хвалився тим, що підприємці з його кола намагаються не працевлаштовувати іммігрантів.

Проте радикальні заяви політиків час перевіряв неодноразово. Траплялося, що найтемініше місце — якраз під ліхтарем. Якуб'як може виявитися якраз підтвердженням правила, а не винятком з норми: хоч зараз він категорично заперечує будь-яку свою причетність до справи підбурення підписів руками іммігрантів. Проте правдивість журналістського слідства можна буде легко довести: навіть неспеціалісти знають, що почерки людей, що ходили до школи в Польщі і в Україні, — досить відмінні, бо прописних літер ми вчимося з інших шаблонів. «Український» почерк — більше нахилений та округлий, «польський» — прямий та з різкішими кутами. Навіть якщо слідчим не вдасться

ся знайти іммігрантів, котрі могли бути втягнені в справу, графологічна експертиза може стати досить очевидною.

Наступна, цікава річ описаної історії — це те, що виконавців шукали в російськомовних, а не українськомовних групах у фейсбуці. Для контексту: ці групи в Польщі нерідко між собою «воюють» на мовному тлі. Чи організатори свідомо обрали російську мову, розігруючи також цей конфлікт між групами іноземців? Якщо так, то які були причини такого вибору? Якщо ні, то чому оголошення не написали польською — переписувачі, по ідеї, повинні мати компетенції, щоб її зрозуміти?

«НС» не вдалося знайти цього оголошення: якщо воно було, його імовірно видалили — хоча, якщо прокуратура поквапиться звернутися до «Фейсбука», корпорації вдасться знайти його слід.

Якщо інформація підтвердиться — це буде не найкращий відголосок іміджу українських іммігрантів у польському громадському житті. Їх уже намагалися кілька разів використати у внутрішньопольських розіграшах, представляючи як людей, котрими легко «підставити» чи «замести сліди», адже їм «байдуже» до польських справ. Уявлення частини польського суспільства про нібито байдужість іммігрантів до місця проживання не буде до них довіри.

Проте парадокс у тому — що якщо ця історія потенційно може торкнутися самих іммігрантів, то довіру виборців цього політика до нього радше не порушить. Злісні махінації в стані вплинути на його опонентів: проте коли його власні виборці голосують за циніка і махінатора, то вони без двозначності голосують за цинізм і махінації.

І саме в цьому є небезпека імміграції з України в Польщу: не людей, а схем політичного життя України. Їх — як здається — першими в польській політиці освоїли саме ті, хто Україну найголосніше критикує. ■

«Будьмо разом»: випробування пандемією

Квітень увійде до історії як місяць, коли світом заволодів вірус COVID-19. Глобальна економіка — як повідомили у Міжнародному валютному фонді — увійшла в період кризи; люди вимушено зачинилися у своїх домівках, аби ізолюватися один від одного, світ завмер. Стосунки між людьми — і в родині, і між знайомими та друзями — стали випробуваннями, тим більше, що на час самоізоляції припав Великдень за східним та західними обрядами: свято, важливу складовою якого є якраз сімейні зустрічі та спілкування. Для української громади у Польщі ця традиція є фундаментом національної самоідентифікації — адже нацменшина розсіяна по всій країні, і через це більш вразлива до асиміляційних процесів, підсилених пандемією.

Те, наскільки критичною є ситуація, свідчить дискусія у середовищі польських католицьких публіцистів та священників, яка почалася ще до Великдня за григоріанським календарем. Думки та враження цих людей публікує сайт каналу TVN24. Учасники дискусії сходяться на тому, що після закінчення пандемії світ уже не буде таким, як досі; особливо це стосується польської Римо-католицької церкви. Постає питання: чи віряни, яких карантин вимушено відсторонив від церкви, повернуться туди пізніше? Чи польський католицизм є достатньо сильним, аби подолати процеси атеїзації?

Окремі парохі пропонують ввести до традиційних обрядів «технічні новинки»: освячення паски чи сповідання з вікна машини, проведення богослужіння із даху гаражу (віряни у цей час мали би стояти на паркінгу), трансляції літургій в інтернеті.

До того ж у часи переляку та фрустрації неодноразово з'являються голоси різноманітних «пророків» про те, що глобальна пандемія коронавірусу — це кара Божа за гріхи людства. Усі ці факти стали нашою реальністю, у якій треба вчитися жити — підсумовують учасники дискусії на каналі TVN24.

А як виглядає ситуація в українській громаді у Польщі? На 73-й рік від акції «Вісла» ми не змогли зустріти Великдень за традицією своїх предків. Навіть воєнний стан 1981 року не завдав нашій громаді великої шкоди, хоч Українське суспільно-культурне товариство та «Наше слово» декілька місяців були заборонені, або, як би ми сьогодні образно сказали, — проходили своєрідний «комуністичний карантин». Комуністам Народної Польщі не вдалося зробити те, що вчинив невидимий для ока вірус: розірвати сімейні зв'язки, відносини з церквою, громадськими організаціями, навіть із «Нашим словом», тобто — із нашими традиціями.

«Хочеш побачити своїх близьких наступного року? Тоді не відвідуй їх зараз», — лунало в різноманітних медіа. Для українців у Польщі та в світі саме

такі сімейні візити, задля яких доводиться долати часом сотні кілометрів, є фундаментом національної ідентичності.

Ще одне питання — церкви. Богослужіння зі святинь у Перемишлі, Вроцлаві, Варшаві, Ольштині ми можемо подивитися онлайн чи послухати по радіо. Але що робити священникам місцевої, скажімо, сільської церкви, яка не має необхідного для трансляції обладнання?

Що відбувається із громадськими організаціями, школами, пунктами навчання? Домівки спорожніли (а їх відіудували передплатники «Нашого слова»), усі культурні заходи Об'єднання українців у Польщі скасовані аж до літа. До того ж — напередодні з'їзду організації та в очікуванні виборів очільника на наступну каденцію. А чи в українських школах та пунктах навчання ведуться онлайн-уроки з рідної мови? Головна управа ОУП у своїй заяві закликає громаду:

«Пандемія коронавірусу, яка охопила весь світ, ставить перед нами — українською громадою у Польщі — серйозні виклики (...). Вона обмежила можливості проведення культурних заходів, участі в релігійних практиках тощо (...). Будьмо солідарні, будьмо разом!» (№ 14 «НС» від 5 квітня 2020 року).

У народі кажуть: що тебе не вб'є — зробить сильнішим. Пандемія стане для нас іспитом: чи вистоймо як гро-

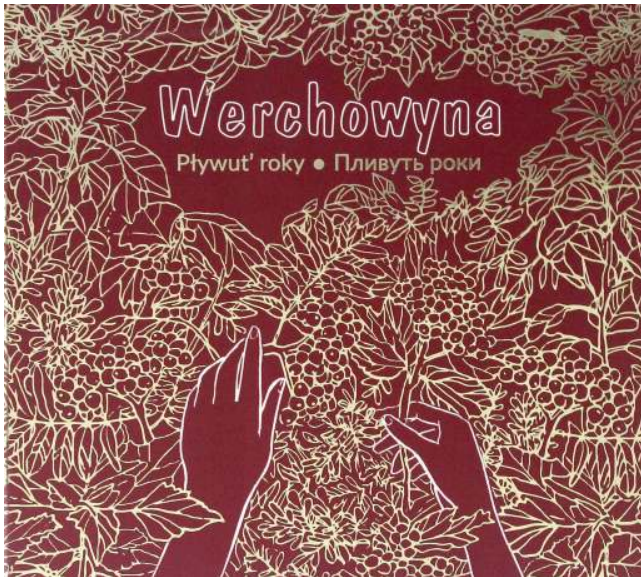
мада, чи наш український патріотизм — поверхнєве явище «про людське око», чи має серйозний фундамент, який вірус не зможе знищити? Наприклад: чи ми дослухалися до заклику владики Української греко-католицької церкви у Польщі та прочитали разом зі своїми родинами великодню молитву, яка мала цього року замінити участь у церковних заходах?

Утім, святкуючи Великдень у сімейному колі, варто пам'ятати, що через схожі випробування епідеміями Європа проходила і раніше — неодноразово з XIII по XVIII століття, коли від чуми, холери та інших хвороб помирало набагато більше людей, ніж зараз. Однак люди змогли відродитися та відновити свої країни і нації. Це — завдяки силі європейської цивілізації, традиції, культури, солідарності.

Особливого значення зараз набуває історична пам'ять. Наприклад, мешканці села Барчевко, що неподалік Ольштина, «забули» про колишніх жителів цієї місцевості, які у 18 столітті померли від чуми. Раніше у селі насипали курган у пам'ять про жертв хвороби, а на ньому поставили хрест. Нині мені відомо, що курган знесли, а хрест зняли. Зараз, перебуваючи під карантинним «домашнім арештом», згадаймо події минулого: загрози життю повторюються циклічно. Потрібно навчитися протистояти небезпекам сучасного світу. ■

Орест ЛОПАТА

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Триває голосування
за фольк-платівку року

До 30 квітня можна проголосувати за найкращу фольк-платівку 2019 року у Польщі. У цьогорічному інтернет-конкурсі присутній диск з українськими та лемківськими мелодіями.

Щороку в інтернет-голосуванні «Вірту@льні гуслі» (WIRTU@LNE GEŚLE) на сайті: www.gesle.folk.pl беруть участь кілька тисяч людей. Цього року свій творчий доробок представляють 72 музичні колективи, серед яких і фолк-гурт «Верховина». Колектив у своєму репертуарі має українські та лемківські твори, натхненням для яких є народна музика. «Верховина» співає народні пісні вже 29 років, за цей час музиканти встигли зробити сотні записів. Цей гурт з Варшави минулого року видав нову платівку «Пливуть роки» — альбом став десятим у дискографії гурту, він містить 14 пісень. Більшість з них — це записи, зроблені під час польових досліджень та майстер-класів, в яких брали участь члени «Верховини». Серед них є весільні, чумацькі пісні. Альбом вміщає теж твори, пов'язані з церковним календарем, зокрема колядку «Сидить зайчикоч», яку учасники гурту записали у селі Черемха на Підляшші. Не бракує і мелодій світського характеру, серед яких пісня «Ой, летіли журавлі». Її члени колективу записали під час польових досліджень у селі Любень біля Володави у 90-х роках минулого століття. На диску «Верховини» є також любовна балада «А кед сом ішоу цез тен лес», запис якої здійснено у 2004-05 роках у лемків у Словаччині, та багато інших. «Верховина» — один з найвідоміших і найстарших фолк-гуртів у Польщі, історія якого почалася із зацікавлення учасників регіоном Бескидів, та Низькими Бескидами зокрема, а також культурою лемків. Поступово група друзів створила вокально-інструментальний ансамбль. З 2000 року гурт співає лише а капела.

За їхню платівку «Пливуть роки» можна голосувати на сайті: www.gesle.folk.pl. Там теж знаходиться повна інформація про конкурсні правила. Під час конкурсу можна вибрати і найцікавішу обкладинку платівки, яка найбільш вдало передає дух музики. Учасники голосування за найкращу платівку отримують нагороди. Переможці будуть визначені шляхом жеребкування. Призера конкурсу «Вірту@льні гуслі» буде оголошено у травні на сайті конкурсу.

Нагадаємо, що першим лауреатом конкурсу в 2003 році став альбом підляського гурту «Черемшина», у 2006 р. — спільна платівка «Гуцульські музики» групи «Оркестр св. Миколая» і капели Романа Кумлика «Черемош», у 2009 р. — спільна платівка польського гурту «VoVo» та київських «Гайдамаків», тираж якої (10 тис. примірників) розпродано у Польщі протягом двох тижнів після прем'єри. ■

Павло ЛОЗА

Фото зі сайту gesle.folk.pl30-ліття Пласту в Польщі —
поділися спогадами!

Українська скаутська організація в Польщі цього року відзначає своє 30-ліття. Святкування заплановано на 8-9 серпня 2020 року. В зв'язку із нестабільною епідеміологічною ситуацією у всьому світі організатори не впевнені, що відзначення відбудуться, тому заохочують усіх, зокрема колишніх пластунів, хоча б віртуально згадати про своє пластування. Як це можна зробити? Пластуни створили сторінку у фейсбуці «30-ліття відродження Пласту в Польщі» (30-lecie odrodzenia Plastru w Polsce) та пропонують ділитися своїми спогадами, публікуючи там та в інстаграмі власні світліни з пластових заходів з хештегами #trymaivohon, #plastpl30. «Підтримаймо вогонь Пласту, який запалав 30 років тому, аби покоління наших дітей могло долучитися до Великої Гри, в якій так охоче беремо участь зараз ми!», — закликають приєднатися до ініціативи пластуни.

Уповноважений з громадянських
прав людини у Польщі пише до уряду
у справі меншин

Уповноважений з прав людини (Rzecznik Praw Obywatelskich) Адам Боднар звернувся до міністра внутрішніх справ і адміністрації Маріуша Камінського у справі захисту меншин. У листі до міністра від 8 квітня він зазначив, що зі все більшим занепокоєнням спостерігає, як, у зв'язку з урядовими обмеженнями через пандемію, змінюється соціальне, економічне і культурне життя нацменшин. Омбудсмен пише: «...я хотів би звернути увагу міністра на особливу ситуацію суспільно-культурних організацій національних та етнічних меншин та громад, що використовують регіональну мову, діяльність яких також обмежується, і це може бути причиною непоправних втрат для самих меншин та їхніх унікальних культур».

Адам Боднар також вказує на позицію представників меншин у Спільній комісії уряду і національних та етнічних меншин щодо функціонування культури таких громад в умовах поширення коронавірусу. Нагадаємо, що 1 квітня представники меншин у Спільній комісії відзначили, що саме ця сфера особливо гостро відчула наслідки пандемії та карантинні обмеження. Зокрема, вони звернули увагу на труднощі з адаптацією в Польщі системи субсидування діяльності організацій меншин до обмежень і вимог, які вводяться у зв'язку з пандемією.

«...Неможливість реагування, що виникає внаслідок жорстких правил отримання, витрачання та розрахування бюджетних субсидій, призводить до загрози призупинення роботи організацій меншин або навіть припинення діяльності, не тільки на шкоду культурній ідентичності меншини, але й польській державі», — наголошує у документі Уповноважений з прав людини. Він просить міністра подивитися на ситуацію, в якій сьогодні опинилися організації меншин, та вжити заходи, які допоможуть їм пережити важкий період пандемії та продовжити свою культурну активність.

Водночас омбудсмен нагадує міністру внутрішніх справ, що серед вимог представників меншин була ініціатива створити інститут культури меншин, котрий, як і інші громадські установи культури, отримав би державне фінансування. «У ситуації, що склалася, я також прошу пана міністра врахувати цю пропозицію», — завершує лист Адам Боднар.

Волонтери з Варшави
допомагають українським медикам

Волонтери «Ініціативи Героям Майдану» з Варшави, які щороку проводять акцію «Свята без тата», зараз допомагають медикам українських лікарень, котрі перебувають на передовій боротьби з коронавірусом. За зібрані кошти у рамках акції #захистимедика вже придбано найнеобхідніші засоби гігієни та захисту для медиків у Кривому Розі та Коломиї. Зокрема були закуплені напівмаски-респіратори, рукавички, антисептики, захисні костюми тощо. Проте потреби у медикаментах є значними, тому збір коштів проводиться і надалі. «Збираємо далі, адже потреби величезні, а ціни просто космічні», — наголошують на фейсбук-

сторінці «Ініціативи Героям Майдану» організаторки. Вони повідомляють, що всі речі сертифіковані та куплені в Україні, бо відправка з Польщі таких товарів, на жаль, заборонена.

Фото з фейсбук-сторінки «Ініціатива Героям Майдану»

Волонтери «Ініціативи Героям Майдану» на своїй сторінці у фейсбуці просять усіх небайдужих як у Польщі, так і в Україні фінансово долучитися до акції допомоги українським медикам. Гроші можна надіслати на рахунок:

Halina Andruszkow, 25 1050 1025 1000 0090 9097 6409.

Нагадаємо, що засновниці «Ініціативи Героям Майдану» Вікторія Батрин та Галя Андрушків щороку проводять благодійну акцію «Свята без тата». Тільки в цьому році в рамках шостої акції було зібрано рекордну суму 161 тис. польських злотих (приблизно мільйон гривень) і вручено різдвяні подарунки 4304 дітям в Україні, батьки яких загинули під час АТО, зазнали поранень або воюють на Донбасі.

Відеосюжет про братів Горбалів
родом з Волівця

Український медіапроект Ukraïner опублікував сюжет «Галерея Богдана. Брат за брата». У ньому український поет та дисидент Микола Горбаль розповідає про Богдана Горбала, який народився із синдромом Дауна і ще у ранньому віці почав малювати. Його роботи батьки не цінували та викидали. Творчість лемківського художника Богдана Горбала залишилася б незнаною, якби не його молодший брат Микола. Він зібрав усі малюнки у «Галерею Богдана», яку облаштував у їхній родинній садибі в селі Литячі на Поділлі.

Феномен Богдана Горбала полягає в тому, що він зображував речі, які насправді ніколи не бачив. І це не може не дивувати, запевняє у фільмі Микола Горбаль. Більше того, деякі з братових робіт він називає пророчими, бо персонажів малюнків брата згодом побачив на власні очі в таборах Мордовії (суб'єкт Російської Федерації). Творчість свого брата дисидент порівнює з творчістю Епіфанія (Никифора) Дровняка, лемківського художника-примітивіста з Криниць.

Богдан та Микола Горбалі народилися у селянській сім'ї у Волівці на Лемківщині. У 1945 році родина була примусово виселена до УРСР — спочатку на Харківщину, а згодом вони переїхали на Тернопільщину у село Литячі. Богдан майже ніколи не полишав рідного села, а Микола 16 років провів в ув'язненнях та засланнях. Більше про уродженців лемківського Волівця можна побачити у на фейсбук-сторінці проекту Ukraïner (facebook.com/ukraïner.net).

Помер найстарший єпископ
Української греко-католицької церкви,
який походить із Лемківщини

У США на 95-му році життя помер владика-емерит Стефан Сулик. 6 квітня вранці його госпіталізували з ознаками COVID-19. Про це повідомив митрополит філадельфійський Борис Гудзяк на своїй сторінці у фейсбуці. Стефан Сулик народився 2 жовтня 1924 року в селі Бальниця на Лемківщині (Підкарпатське воєводство, Сяниський повіт, гміна Команча) в сім'ї Михайла і Марії Суликів. 29 грудня 1980 року папа римський Іван Павло II призначив його архієпископом і митрополитом філадельфійським. У 2000 році, досягши 75 років, Стефан Сулик відмовився від цих функцій.

Опрацював на основі повідомлень Павло ЛОЗА
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Як працює «школа вдома»?

Батьки розповідають про те, як в домашніх умовах організовують навчання для своїх дітей і які переживання з цим пов'язані. Найважче – тим, у кого на час пандемії припадають важливі іспити.

— Ми — щасливі батьки Бориса — першокласника, та Андрія, який зараз у старшій групі садочка, — говорить Аня Назарович-Кійко. Як і всі, з середини березня вона працює з дому. Вони з чоловіком через день — допомагають синам у навчанні. Так вони чергувалися завжди, наприклад, читаючи синам казки перед сном, без яких вони навіть не думають іти спати. Аня підкреслює, що домашнє навчання їхніх дітей у порівнянні зі старшими класами — не надто складне. Вихователька та вчитель пересилають усі уроки через електронний журнал «Librus». Борисові завдання з української мови та релігії, а також із музичної школи, надсилають на електронну пошту. Так само батьки отримують вправи і для Андрія. У мережі створили групу, де вчителька публікує для дітей ролики з привітаннями і поясненнями завдань. Натомість учителям надсилають фотографії або відеозаписи виконаної роботи. Роль батьків в основному полягає у координації.

— Ми з самого початку карантину уроки робимо зранку, щоб потім був вільний час на розваги, — відзначає Аня. Водночас вона шкодує, що немає онлайн-занять для членів дитячого ансамблю «Любисток», який діє при ольштинському пункті навчання української мови. — Поки що все йде легко, але сонця за вікном щораз більше, і воно відволікає нас із дітьми від навчання.

Фото з pixabay.com

Більш складне становище — у сім'ї Анни Шумної. За її словами, нинішня ситуація — це серйозний виклик для батьків. Анна має чотирьох дітей — двоє вчаться у 3 і 5 класах, ще один — у випускному, найстарший — на першому курсі політехніки. Найбільше роботи батьки мають із наймолодшою донькою, яка не може справитися з усім сама. У школі немає електронного журналу, а вчитель зв'язується з батьками через смс-повідомлення.

— Завдань з польської мови і математики дуже багато, — відзначає мама. Її чоловік повністю зайнятий власною підприємницькою діяльністю. І, хоч Анна також працює на повну ставку, усі обов'язки з допомоги дітям із навчанням лягли на її плечі. Добре, що вдома зараз є її батько, який допома-

гає внучці із непростю математикою. Старші діти — більш самостійні і самі справляються з уроками, також з української мови. Дуже інтенсивно працює випускник, але Анна все одно переживає за іспити:

— У 2019 році була довга перерва, бо страйкували вчителі. Зараз — пандемія. Цьогорічним випускникам справді не щастить.

Жінка турбується також про найстаршого сина — студента Гданської політехніки. Там майже нічого не відбувається — заліків не має, практичних занять також.

— Я розумію, що ми досі не стикалися з такою ситуацією, але для мене особисто це все надто складно. А кінця цьому не видно, — говорить Анна Шумна.

Схожу думку має також Сильвія Петночка — вчителька української мови. Для неї те, що всі раптово опинилися вдома — це не проблема, бо родина завжди старалася спільно проводити час і допомагати одне одному.

— Повідомлення про пандемію викликало в мене страх, невпевненість і розгубленість щодо того, як надалі організувати роботу, — відзначає Сильвія. За її словами, довелося виробити новий сімейний розпорядок дня. Зараз усі працюють вдома. Троє дітей отримують багато завдань зі школи, і кожному з них треба допомогти.

— Наша донька — восьмикласниця. На неї чекають іспити, про організацію яких ми наразі нічого не знаємо, — перераховує проблеми Сильвія. Вони з чоловіком — учителі, тому потребують часу і тиші, щоб підготуватися до уроків. Саме у зв'язку з дистанційною роботою і навчанням сім'я мусила придбати додатковий комп'ютер.

Коронавірус позначився й на функціонуванні ольштинського пункту навчання української мови, де працює Сильвія. Як і решта вчителів, вона надсилає завдання учням на електронну пошту.

— Думаю, усі вже хочуть повернутися до школи, — відзначає вчителька.

У пункті навчання всі сумують ще й через те, що 9 квітня збиралися летіти на екскурсію в Київ. Це мала бути нагорода учням за успіхи у вивченні української мови та релігії. Організатори сподіваються, що поїздку вдасться здійснити пізніше.

— Я бажаю всім міцної віри у краще майбутнє, радісних і повних надії Великодніх свят, — оптимістично підсумовує Сильвія Петночка.

Віра у краще майбутнє необхідна в часи пандемії. Батькам, певно, буде легше, якщо влада зрозуміє їхнє хвилювання. Уроки онлайн — це ще не все: освітня мусить прийняти такі рішення щодо подальшої роботи та організації іспитів, які максимально вирівняють шанси теперішніх учнів. ■

Григорій СПОДАРИК

Продовження з 1 сторінки

— З білорусів мало хто поїхав, в основному це українці, — розповідає він. — На мою думку, кількість працівників скоротилася відсотків на 30.

Про третину українських трудових мігрантів, що зараз перебувають без роботи, каже також президент Всеукраїнської асоціації компаній з міжнародного працевлаштування Василь Воскобойник, спираючись на дані опитувань у Польщі.

Українці поїхали у паніці, чому сприяла, до речі, не до кінця зрозуміла державна комунікація України щодо закриття кордонів. Завдяки ній десятки тисяч українців масово рушили додому, створюючи черги в пунктах перетину.

— Хтось злякався, когось звільнили, в когось закінчувався термін перебування в Польщі, тож їх вже не хочуть брати на роботу, — говорить Сергій, представник ще однієї фірми з працевлаштування. — Два тижні, місяць до кінця терміну — тут вже важко знайти працю, саме таких і звільняють часто. Спочатку дійсно була паніка, але зараз всі сидять тут. Одні працюють, другі швидко подають документи на отримання карти побуту, щоби залишитися і продовжувати роботу. Треті чекають, коли підприємства відкриються, і вони повернуться на свої робочі місця.

Польща тимчасово змінила правила перебування іноземних працівників: незважаючи на реальні строки їхніх документів, вони можуть бути в країні до кінця епідемії і навіть на місяць довше. Також з картою побуту їх впускають до Польщі. Проте для більшості кордони на даний момент закриті, люди не можуть в'їхати, навіть якщо мають річну візу, а в Україні замкнулися візові центри, нові візи не видають. Як пояснює Вадим Кравченко, зараз до них з пошуками роботи не звертаються новоприбулі, а в основному ті, хто вже є тут, у Польщі.

Працівників з України чекають їхні польські роботодавці

— Якщо когось із «наших» звільняють, ми «перекидаємо» їх в інші місця, — зазначає Вадим. — Клієнти скорочують потреби, але кризи немає, пристосовуємося до нових умов — за цей час із нами не розірвала контракт жодна компанія. Ті підприємства, які мусили відповідно до вимог закону закритися, тимчасово закрилися, а інші працюють, людей не звільняють, хоча і дають працівникам менше робочих годин. Наприклад, ми співпрацюємо з державною транспортною компанією «РКР Intercity» по всій Польщі, у нас там 400 осіб — на даний момент більше 100 людей без роботи, але ці праців-

ники знають, що їхні місця збережені, після карантину вони на них повернуться.

За словами Вадима, деякі компанії (як один з їхніх клієнтів, велике медичне виробництво) поведуться навіть так: «Ми будемо платити заробітну платню, нехай ваші люди сидять вдома на карантині». Їм краще заплатити, ніж потім шукати та навчати нових людей. А подекуди і агентство несе витрати на утриманні людей, коли оплачує їм житло, бере на себе забезпечення засобами захисту на виробництві.

Деякі підприємства зараз відмовляються від послуг фірм-посередників, що займаються працевлаштуванням, або скорочують їхню кількість. Це обумовлено вимогами моменту, проте Вадим впевнений, що за нормальних умов польські компанії намагатимуться працювати саме з агентствами.

— Така концепція працевлаштування в Польщі найбільш вдала, — каже він. — Цей досвід переймають інші країни, навіть Німеччина. Підприємствам більш вигідно співпрацювати з агентствами, ніж тримати в штаті кадровиків і рекрутерів. Вони не зможуть так гнучко реагувати на потреби в персоналі, які швидко змінюються. Наш клієнт, компанія «Бургер кінг», спочатку довго думала, три місяці чекала від американського керівництва погодження на співпрацю з нами, бо ті хотіли рекруту-

вати працівників напряму. Зрештою ми взяли на обслуговування 62 ресторани в усій Польщі, і тепер в них усіх працюють наші люди, навіть менеджерами, керівниками змін.

Ресторани та клінінг — в ауті, логістика і будівництво тримаються

За словами представників агентств з працевлаштування, найбільше постраждала сфера обслуговування, клінінг, готелі, гастрономія (зараз багато ресторанів працюють лише «на винос»). Натомість галузь будівництва «не здригнулася» — працює активно, як і до цього, а логістика, кур'єрські служби — навіть нарощують потужності.

Загалом агенти-посередники достатньо: зараз дефіциту робочих рук немає, але він прогнозується, тож українських працівників будуть очікувати в Польщі. Коли закінчиться карантин, роботи буде багато: перший місяць люди будуть обирати, а потім навпаки — працівників буде більше, а місць мало. Хоча ті ж сезонні польові роботи завжди потребуватимуть робітників, бо поляки йдуть туди неохоче. Однак усі впевнені в одному: потік трудових мігрантів з України після карантину збільшиться. ■

Тетяна ДАНЮЧЕНКО

УКРАЇНА

Коронавірус і культура: в боротьбі за виживання

Через пандемію коронавірусу сфера культури в Україні опинилась за крок до катастрофи. Заплановане урізання коштів означало б цілковите знищення досягнень останніх років: обнулення прориву українського кінематографа, занепаду театру й уповільнення розвитку української літератури, книговидавництва й популяризації української культури в світі.

«Втриматися на плаву»

Фінансування культури ніколи не було в Україні пріоритетним і завжди спрямовувалося не на розвиток української культури, а на «виживання» й утримання того, що ледь тримається на плаву. Незважаючи на те, що після розпаду Радянського Союзу Україна отримала у спадок досить розвинуту і розгалужену на той час мережу культурних закладів і мистецьких організацій, економічна турбулентність дев'яностих років відклала культуру у довгу шухляду проблем і викликів молодій незалежній державі. Починаючи з двохтисячних, фінансування культури з державного бюджету почало зростати, але висока інфляція «з'їдала» лівову частину коштів. До 2005 року частка витрат на культуру залишалась критично малою, складаючи лише 1% бюджетних витрат. Після Помаранчевої революції й аж до початку Революції Гідності цей показник становив 1,7%. Для порівняння, країни Європейського Союзу зазвичай призначають на культуру близько 2-3% витрат бюджету. Натомість сусідній Польщі, котра у цьому сенсі є радше винятком з правил — знадобилося кілька десятиліть, щоб в 2016 і 2017 роках вперше сягнути показника 1% видатків на культуру.

До слова, 2016 і 2017 стали переломними для України, яка ледь не вдвічі підвищила витрати на культуру, сягаючи 2% бюджету. Така інвестиція майже миттєво принесла свої плоди, що позначилось на стрімкому розвитку української кіноіндустрії, видавничого ринку, літератури, театру, популяризації української музики й покращення образу України в світі. Окрім збільшення бюджетних коштів, а також коштів місцевих бюджетів, розвитку культури посприяли також законодавчі ініціативи, що обмежили введення до України російських книжок, заборонили деякі російські фільми й серіали, збільшили кількість україномовних пісень на радіостанціях за допомогою квот тощо.

Нова державна політика: Український інститут книги та культурний фонд

У 2016 році почав діяти довгоочікуваний Український інститут книги, покликаний підтримувати книговидавничу справу, стимулювати перекладацьку діяльність й популяризувати українську культуру за кордоном та формувати державну політику в культурній галузі. Рік пізніше було засновано Український культурний фонд, відповідальний за вироблення конкурентоспроможного на світовому ринку культурного продукту, а також покликаний популяризувати українську культуру й підтримувати культурні ініціативи діаспори. Невипадково саме на 2017-2018 роки припадає ажітаж довкола сучасної української літератури: за 2018 рік видано найбільшу кількість назв книжок українською мовою за весь час незалежності. Значно зросла також кількість перекладених на українську мову іноземних авторів, відбувся бум дитячої літератури, а проведення книжкових фестивалів, поетичних читань й літературних заходів не лише значно зросло, а й розповсюдилось майже на всю територію України включно з Маріуполем, Запоріжжям, Дніпром, Херсоном. Якщо ще зовсім недавно до цих міст не доїжджали письменники зі своїми презентаціями, то тепер кожне з них може похвалитись власним літературним фестивалем.

Українські стрічки збирають повні зали

Підтримка державою національного кіновиробництва призвела до ефектних і вражаючих результатів: вперше в історії незалежної України українські стрічки почали збирати повні зали

▲ Ірина Цілик отримала нагороду за режисерську роботу на кінофестивалі «Санденс»

в кінотеатрах, масово брати участь у міжнародних кінофестивалях, конкурсах й отримувати нагороди та схвальні відгуки за кордоном. Так, у 2018 році український фільм «Штангіст» було нагороджено аж чотирма нагородами Міжнародного кінофестивалю короткометражного кіно у Польщі. Того ж року вперше відразу дві українські стрічки, які частково знімали за державні гроші, потрапили до конкурсних програм Каннського кінофестивалю і отримали там три нагороди. У 2019 році фільм українського режисера Валентина Васяновича «Атлантида» переміг у другій за важливістю програмі Венеційського фестивалю «Горизонти», а трагікомедія українського режисера Антоніо Лукіча «Мої думки тихі» отримала спеціальну нагороду журі міжнародного кінофестивалю в Карлових Варах у секції «На Схід від Заходу». В лютому цього року українська режисерка Ірина Цілик отримала нагороду у номінації найкраща режисерська робота за документальну стрічку «Земля блакитна, ніби апельсин». І це далеко не вичерпний список нагород, відзнак та успіхів українського кінематографа за останні роки.

А найголовніше, кількість українських фільмів зростає семимильними кроками. Якщо у 2011 році в українських кінотеатрах показали лише один фільм українського виробництва, то в 2017 прокат вийшло понад 30 стрічок, як створених за гроші держави, так і без них. В 2018 році вийшло 46 українських стрічок, які частково чи повністю профінансувала держава, з яких у прокат вийшло 35 фільмів українського виробництва. Серед них ігрові, короткометражні, документальні та анімаційні. Така кількість є рекордною для нашої кіноіндустрії. У травні 2018 року Спілкою кінокритиків України навіть було засновано щорічну премію кінокритиків «Кіноколо».

6. →

ПУЛЬС УКРАЇНИ

Шістнадцятого квітня завершився процес взаємного обміну полоненими між Україною і бойовиками окупованих районів Донецької та Луганської областей. Обмін між Україною та бойовиками було здійснено на пункті пропуску «Майорське» на Донеччині та у районі міста Шастя на Луганщині. За інформацією віце-прем'єр-міністра з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, представника України в політичній підгрупі Тристоронньої контактної групи (ТКГ) Олексія Резнікова, Україна отримала 20 людей, а на непідконтрольну територію передала 14. Україна вперше під час обміну отримала більше людей, а ніж передала бойовикам. На сайті президента України опубліковано список звільнених. Список тих, кого Україна передала бойовикам, поки що відсутній. Після повернення звільнені мають обов'язково пройти процедури обсервації та перевірки. Це вже третій етап звільнення українців за каденції президента Володимира Зеленського. Перший відбувся 7 вересня минулого року, коли з Росії додому повернулися 35 українців, під час другого — 29 грудня — з Донбасу повернулися 76 громадян.

Українці, які насильно утримувалися на окупованій території Донбасу представниками незаконних збройних формувань Російської федерації (РФ), підтверджують випадки, які призводили до каліцтв та смертей. За словами начальника Департаменту нагляду у кримінальних провадженнях щодо злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, Офісу Генерального прокурора Юрія Рудя більшість звільнених осіб підтверджують факти побиття, нелюдського поводження, застосування психологічного та сексуального насильства, приниження людської гідності, побиття, катування, що в окремих випадках призвело до каліцтв та загибелі. За шість років збройної агресії РФ органи прокуратури спільно з Службою безпеки України (СБУ) встановили понад 160 місць незаконного утримання українських громадян на Донбасі. Більше 3,5 тисяч осіб були неправомірно позбавлені волі. В окремих місцях одночасно утримувалося в нелюдських умовах від 200 до 300 осіб незалежно від статі, без належного забезпечення медичною допомогою і харчуванням.

Починаючи з 15 квітня, на період надзвичайної ситуації, пов'язаної з карантином і пандемією коронавірусної хвороби Covid-19, уряд України повертається до державного регулювання цін на соціальні продукти, лікарські засоби та медичні вироби. За словами голови створеної урядом Національної Ради економічного розвитку Олексія Дорошенка, моніторинг буде розповсюджений на 10 продуктів, 8 медичних препаратів та 2 медичних товари. Якщо ціна в торгівлі на них планує підвищуватися, то заклад торгівлі через електронну форму зобов'язаний повідомляти про це в Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. На виробників або постачальників це регулювання не розповсюджується. Під державне регулювання підпадають гречка, цукор, борошно пшеничне в/г, вітчизняні макарони, молоко 2,5% в плівці, житньо-пшеничний хліб, курячі яйця 1 категорії, курка в тушці, вершкове масло 72,5% та мінеральна вода без газу. Дорошенко наголосив на тому, що вперше вода для пиття потрапила до соціально значимих товарів. Перелік товарів може зростати. Державне регулювання також розповсюджується на медичні маски та рукавички як на засоби індивідуального захисту під час пандемії коронавірусу.

Львів'яни та тернополяни найбільш сумлінно, порівняно з мешканцями інших великих міст України, дотримуються одного із ключових правил карантину, тобто самоізоляції. Далі за лідерами — Черкаси (48%), Рівне (42%), Івано-Франківськ (37%). Про це свідчать дані компанії «Київстар», що ґрунтуються на даних аналізу пересування абонентів мобільного зв'язку. 3-поміж областей найбільш пильно дотримуються самоізоляції Київщина та Одещина. Минулого тижня Міністерство цифрової трансформації України на основі даних мобільних операторів створило карту, на котрій зафіксовано дотримання правил самоізоляції особами, котрі повернулися з-за кордону.

Двоє лікарів-анестезіологів Західноукраїнського спеціалізованого дитячого центру та один медик з Львівської обласної клінічної лікарні у складі делегації Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України полетіли до Італії для перейняття досвіду у лікуванні пацієнтів із коронавірусом. Нагадаємо, що 3 квітня президент Володимир Зеленський підписав указ про допомогу Італії в боротьбі з пандемією коронавірусу, а вже 4 квітня 20-х українських лікарів зустріли в Італії — вони надаватимуть допомогу в регіоні Марке. Частина лікарів визначило Міністерство охорони здоров'я України, інших — Міністерство внутрішніх справ. Українська влада забезпечила оплату та захист лікарям, а італійська сторона — проживання та харчування. Бригада українських медиків допомагає в боротьбі з пандемією COVID-19 та набуває досвіду у лікуванні пацієнтів із коронавірусом.

За pravda.com.ua підготувала **ав**

ПІДЛЯШШЯ

«Кажут люде, што я умру»

Смерть у традиційній культурі на прикладі підляського села

«Кажут люде, што я умру, а я хочу жити» – співається у похоронній пісні на Підляшші. Смерть завжди викликала в людях жах та одночасно спонукала до роздумів про сенс життя і форми загробного буття. Традиційний підхід до смерті жителів підляських сіл – це своєрідна суміш релігійних догматів та первісних, язичницьких вірувань. Звичайно, чим старший підляшанин, тим більше колоритних уявлень в нього про смерть.

«Смерть і христінкі не вибірають шаслівої годінки»

Смерть у колишньому, не лише сільському, традиційному суспільстві була чимось щоденним. Війни, епідемії, хвороби, погані умови життя, велика смертність вагітних жінок та малих дітей – усе це мало вплив на підхід до питань, пов'язаних з людською кончиною.

Розповсюдженість смерті зумовила формування цілої низки своєрідних вірувань, які є народною інтерпретацією релігійних догматів та передусім прадавніх, дуже добре укорінених поганських уявлень. Це не лише віра у загробне життя, але й переконання, що померлі постійно присутні у світі живих, до якого можуть приходити та впливати на людей – допомагати, шкодити, перестерігати або попереджувати про майбутнє.

Серед найстаріших підляшан поширена віра у можливість фізичної присутності померлого. Прикладом є хоча б історія з Орішкова, де після Другої світової війни чоловік за намовою дружини вбив свою сестру та згодом повісився. Після смерті, як розповідають старші жителі, шибеник приходив і лякав свою дружину. Нібито бачили його й жителі села у формі «чорної заслони».

Якими були методи підляшан проти небажаних візитів померлих? Дуже схожі на ті, що описував Чеслав Мілош у «Долині Ісси»: викопати тіло, відрубати голову, положити її між ноги та посипати маком. В Орішкові нібито допомогло.

За народними віруваннями, померлі ходять по землі 40 днів після смерті. Вони приходять також під час поминальних субот, на Святвечір, Проводи. Тому й, бувало, люди готували бесіду на могилах близьких на Проводи або залишали відчинені двері після поминального обіду в хаті.

«Дай руку, дай ногу»

З вірою в те, що люди не вмирають разом зі смертю тіла, пов'язане переконання про певні форми «життя» покійника. Отже, досі підляшани вірять у те, що можна попросити покійника, щоб він допоміг особам, які

його одягають: «Треба просіти і вуон усьо тобіє випро-стїт, дасть руки, усьо, бо то покойнік вже ж застиває, што не дасі ради і треба просіти, і всьо одпустїт».

«Дай руку, дай ногу – нормально до покойніка говорат», – кажуть не зовсім ще старі жительки Чижів. Що цікаво, такі «розмови» з покійниками досі ведуться у похоронних будинках і лікарнях у Гайнівці, де часто працюють люди родом з ближніх сіл.

Тіло померлого підляшани використовують також для лікування. Буває, що й нині люди, в яких є різні рани, плями, шрами, просять небіжчика забрати їх в потойбіччя. Процедура дуже проста – береться мізинець померлого та торкається місце, де є якась цятка. На Підляшші можна почути багато розповідей людей, для яких психологічною травмою з дитинства були такі методи зцілення за участю померлих.

Тіло померлого використовували також для всіляких практик, пов'язаних із лікуванням алкоголізму. Ще останніми роками можна було почути розповіді про те, як дружини п'яниць клали в труну пляшку горілки з вірою в те, що померлий забере алкоголізм чоловіка «на тамтой світ».

«Спїться, то й сніться»

Хвірткою, крізь яку до живих приходять померлі, є сні. Хоч часом можна почути на Підляшші, що «покойнікі сніться на дощ», але все-таки люди намагаються знайти глибше пояснення такого нічного «візиту». Кажуть, якщо уві сні померлий оживає – біда оживе, а як небіжчик забирає когось до себе – та особа помре.

Буває, що поява померлого уві сні – це просто докір сумління. Ось приклад з одного з підляських сіл: «Маті нашкодила одержу, коб їе одягнулі на смерть. Адочка каже: «Де ж я тебе так одягну? То ж то колісне, бридке!». І дочка купила нове всютко, вбрала матеру, а вона юой нуоч у нуоч снілася. Ну, што тут зробіті? Юой сказали, коб вона тую одержу взяла і занесла на могілу матери. І вона зайшла, занесла тоє звезане всьо, што било на смерть, вигребла ямку і загребла. І, ка-

Зображення смерті на хрестах на старому цвинтарі в Новому Березові

зала, бив спокуй». Таких історій можна почути доволі багато.

Коли сниться небіжчик, підляшани радять: «Як є помінальні суботи і часом присніться покойнік, той што умер, і штось просіт, коб йому чи дати їесті, чи одягнутіся, то, кажут, треба іті до церкви і дати за упокой».

«Мрут і нам дорогу трут»

Люди здавна боялися смерті та вірили, що одна смерть може спричинити другу. Тому й під час похорону підляшани дуже ретельно шукали різні знаки, які б свідчили про наступні поховання. Передусім уважно стежили за померлим: «Кажут, як одкрити очі чи одне око, то покойнік знов буде».

Популярною є й віра, що якщо люди ідуть за труною далеко один від одного, то невдовзі знову хтось помре. Люди намагалися вберегтися від можливого наступного похорону і таким чином: «Як ведуть покойніка і хтось напротив їеде, то теж хутко покойнік буде. То стают. Як їеде напротив самоход, а ведуть покойніка, то стає і як переведут, тогди їеде. Так є і тепер».

Переконання, що померлі присутні в житті людей, не лише символічне, пов'язане з давньою вірою в те, що світ мерців є паралельним до світу живих. Тому й досі живий у підляських селах культ предків, про яких слід пам'ятати: віддавати шану, просити помічі, але також остерігатися злого впливу. ■

Людмила ЛАБОВИЧ
Фото авторки статті

УКРАЇНА

Продовження з 5 сторінки

2019 рік став проривом, якщо йдеться про якість українського кіно. Було створено такі кіношедеври як «Додому» режисера Нарімана Алієва (український претендент на Оскар), «Атлантида» Валентина Васяновича, «Мої думки тихі» Антоніо Лукіча, «Черкаси» Тимура Яценка, «Гуцулка Ксеня» Олени Дем'яненко та багато інших. Нагадаємо, що деякі з цих фільмів були представлені в кількох польських містах під час щорічного фестивалю українського кіно «Україна» й отримали надзвичайно позитивні відгуки як українських, так і польських глядачів.

Неабиякий фурор в Україні зробив цього року український телесеріал «Спіймати Кайдаша», що базується на повісті Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». До слова, сценарій до серіалу написала відома українська драматургиня й режисерка Наталка Ворожбит, за сценаріями якої зняли відомий і дуже успішний художній фільм режисера Ахтема Сеїтаблаєва «Кіборги. Герої не вмирають» (2017 рік) про оборону Донецького аеропорту під час війни на Донбасі.

Письменник Андрій Любка назвав січень цього року найкращим місяцем в історії українського кіно, адже у широкій прокат вийшло відразу п'ять українських стрічок. Основні причини успіху українського кіно – це відмова від російського контенту, законодавча підтримка кіногалузі й збільшення державного фінансування. Так, у 2017 році «Держкіно» на підтримку українських стрічок виділило 500 млн грн, у 2018 році – майже мільярд. Для порівняння, 2011 року ця сума складала всього 95 млн грн. Цього ж року кінематографія отримує 450 мільйонів, а на фінансування патріотичного кіно – 50 мільйонів.

Українські актори, митці, письменники наголошують на тому, що розвиток української культури можливий лише за системної й продуманої підтримки держави. Відомий поет, письменник і громадський

активіст Сергій Жадан зазначає, що саме системність підтримки української культури й робота на перспективу є ключем до подальшого поживлення культурно-мистецьких процесів.

Культура знову під загрозою?

Не дивно, що переважна більшість діячів культури й громадських активістів включились у минулорічну президентську кампанію, агітуючи за попереднього президента Петра Порошенка, адже саме під час його каденції відбулись вищезазначені зміни. З теперішнім президентом Володимиром Зеленським пов'язувались натовість великі побоювання щодо можливого згорання фінансування культурної галузі й швидкого обнулення досягнень останніх років. Ці побоювання лише посилюються, коли міністром культури став колишній директор одного з українських телеканалів Володимир Боролянський, а сфери культури й інформполітики об'єднали в одне міністерство. Міністр понад півроку готував нову гуманітарну стратегію, яка дозволила б створити середовище для розвитку культурного капіталу українців, але не встиг її представити громадськості, подавши у відставку вже на початку березня. Відтоді обов'язки міністра тимчасово виконує перша заступниця Оксана Фоменко, зазначаючи, що й гадки не має, хто і коли стане новим міністром. Такий стан справ робить культурну сферу особливо вразливою, адже саме від управлінських рішень і вмотивованості міністра залежить доля багатьох культурних заходів й ініціатив.

У даній ситуації мало кого здивувало те, що коли пандемія коронавірусу докотилась до України, спричинивши загострення фінансових проблем, найбільша загроза зависла саме над культурою: міністр фінансів одразу ж запропонував урізати витрати на неї, плануючи позбавити фінансування низку інсти-

туцій у сфері культури: Держкіно – на 750 мільйонів гривень, Український культурний фонд – на 500 мільйонів гривень, Інститут книги – на 150 мільйонів гривень, напрямок туризму – 240 мільйонів гривень. Українські культурні середовища миттєво відреагували на цю урядову ініціативу й провели масові онлайн протести, закликаючи уряд не скорочувати видатки на культуру й не позбавляти роботи мільйона людей, задіяних в секторі культури й мистецтва. Організатори мітингу – Українська Кіноакадемія та Odesa International Film Festival – через соціальні мережі попросили учасників доєднатися до акції, написавши плакати «Ні – знищенню культури!». Варто зазначити, що навіть президент Зеленський під час виступу на церемонії нагородження лауреатів Шевченківської премії 9 березня заявив, що «ми воюємо зараз за нашу державу, за нашу культуру, бо культура – це і є держава, бо культура – це і є наш народ».

Врешті-решт, завдяки скоординованим зусиллям діячів культури, активістів, журналістів, депутатів і урядовців – 13 квітня Верховна Рада підтримала фінансування Міністерства культури України в скоригованому бюджеті на 2020 рік, зберігши більшість запланованих на культуру видатків (7,8 млрд гривень з 8,6 млрд), що є неабиякою перемогою, адже загроза економії бюджетних грошей за рахунок культури була справді велика. Фінансову підтримку отримає і Український культурний фонд, і Інститут книги, і національні театри (які найбільше постраждали від карантину), і Національна суспільна телерадіокомпанія України. Фінансуватиметься також збереження історико-культурної та архітектурної спадщини й кінематографія. Це дасть шанс українській культурі якщо не розвиватись – то принаймні вижити, що з огляду на суворі реалії сьогодення – і так велика перемога. ■

Олександра ІВАНЮК

МІГРАЦІЯ

Якщо ми їх втратимо сьогодні, то завтра в Польщу вони не повернуться

Розмова з Яцеком ПЕХОТОЮ – президентом Польсько-української господарчої палати

Почнемо, мабуть, з найбільш беззахисної ланки польсько-українських контактів. Від працюючих українців у Польщі. Багато з них втрачають роботу з дня на день. У багатьох проблеми із закінченням дозволів на перебування і роботу в Польщі.

Положення жорсткі і давно були піддані критиці з боку роботодавців, і абсолютно не допустимі в надзвичайній ситуації. Колишній прем'єр-міністр Марек Белька в телевізійному інтерв'ю назвав це прямо, але влучно: махнути на це рукою. Це означає відразу ж ввести норми, що дозволяють продовжити термін перебування. Українські громадяни мають досить багато інших перешкод.

Польща економічно багато в чому зобов'язана українським працівникам.

Згідно з рапортом НБП (Національного банку Польщі – *red.*) ми зобов'язані близько 7 відсоткам у нашому ВВП (Валовий внутрішній продукт – *red.*). Але, на нашу думку, це не вся правда, з професором Богданом Вишнікевичем ми працюємо над більш детальним рапортом. Потрібно відверто сказати: якщо сьогодні ми втратимо українців, то завтра їх вже не повернемо. Будуть працювати на інших, більш дружелюбних ринках.

Може потрібно підказати уряду конкретні рішення?

З вересня минулого року уряд має «готовий» пакет пропонувань положень. Так звана Краківська Угода (до складу якої ми входимо, як одна з кількох десятків організацій – підписантів) підготувала в деталях необхідні зміни. Польські норми є виключно жорсткі і бюрократичні. Кампанія «Партнерство і працевлаштування», ініціаторами якої ми є, давно вже на це звертала увагу.

Яка доля цих постулатів?

Нічого не прийнято до уваги. Між тим, сьогодні це особливо нагальна проблема. Працевлаштовані за «сміттєвими» договорами з дня на день втрачають роботу. Мало того, заблокований кордон не дозволяє їм повернутися. Але мова не тільки про звільнення. Наприклад, власник ресторану розриває договір, але хтось інший потребує людей для підтримки порядку, чистоти.

Це може бути для деякого порятунком.

Але в такому випадку згідно з нормами права потрібно проходити заново всю процедуру отримання дозволу на перебування. Міністерство родини, праці і соціальної політики послаблення процедур поставило в залежність від документа, що визначає міграційну політику держави, а дискусії на цю тему зразу ж викликають найгірших демонів. Я опротестував такий підхід. У такому порядку цю проблему ми не вирішимо.

У питаннях отримання візи і дозволів на перебування Палата допомагає всім зацікавленим в рамках Центру Підтримки, який є ініціативою Польсько-української господарчої палати.

Так, але не тільки цим займається Центр Підтримки ПУГП. Координатором цих дій є віце-президент ПУГП – Анджей Дрозд. На нашому сайті www.pol-ukr.com ми опублікували, що епідеміологічна загроза різко погіршила умови ведення бізнесу. Ми також, у відповідності з рекомендаціями уряду, працюємо віддалено. Але сумлінно і якісно. Нашу підтримку ми пропонуємо в кількох основних напрямках. За кожен відповідають наші експерти. Насамперед, ми намагаємося надати доступ до найбільш актуальної інформації з Польщі і України. Мова йде, наприклад, про епідеміологічну ситуацію і прийняті пакети допомоги. До речі, український парламент прийняв відповідні рішення щодо змін в податковому кодексі та інших законах швидше, ніж польський.

На що можуть розраховувати підприємці, зіткнувшись з несподіваними перешкодами?

Ми здійснюємо інтервенції по обидві сторони кордону. Компанії були часто затримані на ходу. Є проблеми з перевезенням товару, перервані ланцюги поставок. В особливо складному становищі перебувають малі і середні підприємства. Ми до їхніх послуг. Ми знаємо, з ким в адміністрації говорити, як у Польщі, так і в Україні.

На сайті Палати є також інформація, що ПУГП має право на видачу сертифікатів у зв'язку з виникненням так званих форс-мажорних обставин.

Це в даний момент важливий документ. Після подання документів, що

обґрунтовують таку необхідність, ми надаємо безкоштовний сертифікат, який може бути підставою для звільнення від відповідальності за контрактом на території наших держав. Ця можливість стосується виключно компаній-членів Палати.

Можна собі уявити, що представники бізнесу потребують тепер незалежних консультацій у багатьох ситуаціях.

Саме тому наші експерти займаються такими консультаціями. Постійно до ваших послуг. Ми також займаємося підтримкою підприємців, які не можуть дістатися до Києва та інших місць України. На замовлення українських компаній ми можемо працювати в Польщі, а польських в Україні. Потрібно пам'ятати, що ми маємо 22 регіональні представництва по обидві сторони кордону. Ми почали проводити опитування, що дозволить нам більш точно визначити основні проблеми і першочергові потреби.

Це також важкий час для самої Палати.

Так, це правда, багато наших проєктів ми повинні були скасувати або перенести на інші терміни. Це особливо болюче, тому що тільки близько 20 відсотків витрат ПУГП покривають членські внески. На решту треба заробити. Ми розраховуємо на використання позицій Антикризисового щиту. Не уявляю собі, щоб розвалився створений роками колектив видатних експертів, пов'язаних з Палатою. Тому, незважаючи на труднощі, у нас є конкретні ідеї щодо подальших дій, з урахуванням сучасних технологій. ■

Кшиштоф МАТЛАК
(eDIALOG)

Допомога для закордонних студентів від польської агенції академічного обміну

Іноземні стипендіати, що залишилися в Польщі, зможуть отримати 500 злотих, якщо надішлють заявку до 30 квітня.

Світова пандемія COVID-19 принесла чимало непередбачуваного, зокрема і в навчальному процесі. В досить непростій ситуації опинилися закордонні студенти та докторанти, котрі навчаються в польських університетах. Значна частина з них – українці.

За даними польського GUS (Центральний статистичний офіс Польщі), станом на 2019 рік в Польщі навчається понад 39 тисяч українців. У звичайній ситуації вони поєднували навчання з підробітком (66%), таким чином забезпечуючи собі в Польщі необхідний рівень життя. Оскільки польські університети перейшли на дистанційну форму навчання, багато хто повернувся додому. Але є й ті, хто з об'єктивних причин залишився на території Польщі.

За даними Національної агенції академічного обміну (NAWA), українці –

найчисельніша група стипендіатів програми ім. Стефана Банаха – біля 63%. У програмі ім. Андерса – близько 26% стипендіатів, а разом з учасниками підготовчих курсів загальна кількість українців, що отримують стипендії, становить 83%. Загалом же стипендії від NAWA отримують 694 українці, що складає 22% від усіх закордонних учасників.

У цій непростій ситуації NAWA пропонує своїм стипендіатам, котрі перебувають зараз на території Польщі, подати заявки на отримання одноразової фінансової допомоги. Зробити це можуть слухачі підготовчих курсів, студенти та докторанти, котрі розпочали навчання перед 2019/2020 навчальним роком.

Претенденти на допомогу повинні відповідати наступним вимогам:

1. Бути стипендіатом однієї зі стипендіальних програм NAWA: для По-

лонії ім. генерала Владислава Андерса, ім. Стефана Банаха, ім. Ігнація Лукашевича, Полоніста, особистого обміну в межах двосторонньої співпраці, а також індивідуальних стипендій.

2. Мати право отримання стипендій директора NAWA в літньому семестрі 2019/2020 навчального року.

3. На час подання заявки про допомогу перебувати на території Польщі.

Заявки на отримання допомоги необхідно подати до 30 квітня 2020 року з відповідним обґрунтуванням. Заявка доступна в електронній формі на сайті NAWA (programs.nawa.gov.pl) в розділі «Студенти». Для подання заявки необхідно попередньо зареєструватися. Розмір допомоги складає 500 злотих, а кошти будуть перераховані на індивідуальні рахунки отримувачів. ■

Олексій ЛІОНЧУК

Ситуація пандемії – це також проблема для видань

«Я розумію, що зараз можуть бути труднощі з доставкою друкованих видань до деяких передплатників. Електронний варіант «Ватри» є на сайті Об'єднання лемків, але я би закликала не відмовлятися від паперових газет та журналів, бо завдяки ним існують такі редакції меншин, як наша», – говорить Анна Буковська, редакторка лемківського квартальника «Ватра», який вона очолила восени 2019 року.

Як актуальна ситуація, пов'язана з пандемією коронавірусу, впливає на роботу редакції «Ватри»?

Останній номер ми завершили вчасно, хоча частину матеріалів через поточні події, які відбулися у лемківській громаді, ми міняли. У зв'язку із цим помінялися також деякі наші плани щодо весняного номера «Ватри». Звичайно, ми боїмося і переживаємо: що буде далі? Якщо ситуація з пандемією продовжуватиметься, то багато подій, організованих лемківським середовищем, буде відмінено. І нам треба думати, чим заповнити журнал, бо досі багато місця у кварталнику ми присвячували культурним подіям. Не знаємо, що буде через місяць, два, три. Наприклад, мер Лігниць скасував усі культурні заходи до кінця червня. Треба очікувати подібних рішень у всій країні. Як буде з подіями, організованими нашою громадою? Чи ті ініціативи і фестивалі, які досі проводилися влітку, відбудуться? Ці питання вже зараз нас тривожать.

На Великдень вийшов третій номер кварталника під вашим керівництвом. Які ваші враження від роботи редакторкою газети?

Я ніколи не була пов'язана з журналістикою, але відкрита до нових викликів, тож вирішила спробувати себе у ролі редакторки «Ватри». Основною зміною для видання є те, що я живу у західній частині Польщі, а досі головними редакторами були жителі Лемківщини. Зараз теж більшість журналістів проживає там, але сьогодні всі мусять працювати на відстані. Бути головною редакторкою для мене в основному означає – вміти співпрацювати з людьми. Постійно вчуся багатьом новим речам, багато що питаю у редакційного колективу. Проте сама тема лемків, лемківства – не є чимось новим для мене, бо я в такому дусі була вихована. Обоє моїх батьків родом з Гладішова. Мій батько народився у 1919 році, а мама – у 1920-му. Вони повінчалися у рідному селі у 1943 році. Я народилася уже після виселення. Проживаю біля Лігниць. Тема гір та Лемківщини завжди існувала вдома, батьки мені це передали. Тому вважаю себе гладішів'яною.

Чи були інші претенденти на пост головного редактора/-рки «Ватри»?

Було опитування у лемківському середовищі про кандидатів на цю посаду. Трішки прикро, що не було багато охочих. Думаю, люди дещо боялися.

Чого боялися?

Боялися не впоратися з технічним процесом видання журналу. Я – людина відкрита до нових професійних викликів, тому погодилася. Але якщо є хтось, особливо з молодшого покоління, хто має своє бачення «Ватри» і хотів би цим займатися, то я не буду триматися за місце головної редакторки за будь-яку ціну. Знаю, коли мені піти.

Анна Буковська

Сьогодні багато молодих лемків навчається у Кракові, проживає там, працює. Деякі з них дописують до «Ватри». Здається, відтоді, як ви очолили видання, у ньому стало більше статей про лемків, які проживають у західно-південній частині Польщі?

З'являється їх більше – коли є кому писати. Бо у нас на «заході» теж багато ініціатив відбувається. Не лише у Лігниць, але також у Вроцлаві, Зеленій Горі тощо. Вистачить глянути на до- і післяріздвяний час. Всюди, де живуть лемки-українці, щось відбувалося. Проте хтось мусить про це написати, а не завжди є кому. Як хтось

піде на подію, порозмовляє з людьми, то народжуються ідеї нових текстів. Звичайно, у весняно-великодньому номері статті, які стосуються Різдва, помістити уже не можемо (а такі надходили, коли ми робили актуальний номер). З іншого боку, теж не можемо бути байдужими до таких матеріалів, мовляв «це вже було давно і зараз запізно». Люди з малих місцевостей живуть такими ініціативами, і для них це особливі події. У тижневику можна друкувати статті про більш-менш актуальні справи, а у кварталнику – це вже більша проблема. Головне – це зробити відбір.

Ви знаєте, хто ваш читач?

Напевно, старше покоління. І це стосується не лише журналу. Це навіть було помітно на концерті гурту «Широкий Лан» у Лігниць. На ньому були явно старші люди, вони прийшли і були вдячні за такий концерт. Молоде покоління, крім поодиноких осіб, видно, не зацікавила така подія. А чому молодь не читає «Ватру»? Моя думка така, що молоді люди знають рідну мову, розуміють її, розмовляють, але не всі вміють читати кирилицею. Тому я трішки хочу наблизити видання до молоді. Щось треба починати робити у цьому напрямку, якщо хочемо існувати як лемківське чи то українське середовище.

А що думаєте про ідею, яку впровадили у виданні «Над Бугом і Нарвою»? Його головний редактор Юрій Гаврилюк кілька років тому придумав такий експеримент, коли поруч статті, написані кирилицею, публікується той же текст польською мовою.

Може, це є добра форма, бо може зацікавити теж польського читача. Мабуть, і для деякого з нашого середовища це було б полегшенням, і тоді прочитали хоча б цю одну статтю. Але я вважаю, що проблема теж у тому, як взагалі у часи фейсбуку та коротких повідомлень у смартфоні зацікавити людей довгими статтями? Особливо молодих. Чи буде для них приваблива така форма, якщо мало хто з молодого покоління передплачує або читає навіть польські видання?

Молодь цікавиться тим, що відбувається тут і зараз.

Саме так. Ми постаємо перед питанням, коли готуємо журнал, чи маємо

іти виключно у бік аналітичних та наукових статей, чи піти у бік фотозвітів та писати про щоденне життя, зокрема святкування ювілеїв. Думаю, що треба все поєднувати. Мусимо пам'ятати, що пишемо ДЛЯ читачів, але теж і ПРО них самих.

Читачі «Ватри» є не лише у Польщі. Які маєте відгуки від них?

У тому, що маємо прихильників за кордоном, допомагає зокрема електронний варіант видання, яке можна скачати у форматі PDF з сайту Об'єднання лемків. Там є також всі архівні номери кварталника. Маємо читачів в Україні, Словаччині, Канаді, США, Австралії. Передплатники «Ватри» з Америки – це передусім представники еміграції українців, зокрема лемків з Польщі. Багато з них приїжджає на «Лемківську ватру» у Ждині. Мають сильну ностальгію та прихильність до рідних сторін, звідки походили їхні батьки або вони самі. Думаю, таких людей постійно цікавить, що у нас відбувається, тому читають «Ватру». Хочу нагадати, що ми друкуємо інформацію як про те, що відбувається у лемків тут, так і в Україні. Відколи я стала головною редакторкою, не мала ще особливих відгуків як читачі сприймають журнал зараз. Проте хочу підкреслити, що не тільки я роблю «Ватру», це штаб факхівців, які знаються на видавництві і плануванні. Я довіряю людям, які досі нею займалися, вони роблять це добре, бо вони тим живуть. Я, можна сказати, є більше координаторкою процесу видання. Вважаю, що робити газету, журнал або часопис – це велика відповідальність. Відчула це під час підготовки номера, який треба було скласти і віддати до друкарні перед кінцем минулого року. Відомо, що у період перед католицьким Різдом та Новим роком друкарня та пошта по-іншому працюють. Для мене це був важкий час. Я живу біля Лігниць, а друкуємо журнал у Новому Санчі. Найважча праця – перепакувати усе і розіслати до передплатників – лежить на людях з Об'єднання лемків у Горлицях, за що їм дуже вдячна.

Ви казали про нові ідеї щодо видання. Які вони?

Як хтось сподівається якоїсь революції, то її не буде. «Ватра» має потрапляти до лемків, і на шпальтах журналу має бути те, чим живуть лемки. Для нас особливим часом є «Лемківська ватра» у Ждині, на яку з'їжджаються лемки з усього світу. Це нагода порозмовляти з читачами і спитати, чого б вони хотіли. Люди більше схильні висловлювати свою думку у вільній атмосфері, ніж на офіційних зустрічах. На мою думку, «Ватра» має бути для всіх – дітей, молоді та старшого покоління. Чи це добра ідея? Побачимо. Скажу одне. У мене вдома батьки ставилися до «Нашого слова» немовби до Святого Письма. Бо газету мали прочитати не лише вони, їй треба було передати теж іншим. Це було важливе. Маю надію, що «Наше слово» чи «Ватра» будуть важливими не лише для старшого покоління, але теж для молодого. Тому я б хотіла, щоб було у «Ватрі» щось для кожного. ■

Павло ЛОЗА

Фото з архіву Анни Буковської

Історія

В оточенні епідемій

Віч-на-віч з епідеміями опинились українці у 1918-1919 роках. В країні вирували холера, тиф та іспанка (іспанський грип). Важко було з такого «щільного кільця» вибратися живим. А ще важче виявилось боротись за власну державу, оточену ззовні та зсередини ворогами. Та якщо зовнішній ворог був відомий і діяв звичними методами, то внутрішнього ворога побороти виявилось нелегко. Адже він не захоплював території за допомогою війська, а проникав непомітно всередину і «налаштовував» організм знищувати самого себе. Для нього не мали значення політичні партії, освіта, професія, багатство жертви. Всі були рівні. І виграти боротьбу за власне життя вважалося справою неабиякої удачі.

Іноземний вірус в Україні

Іспанка, хоч і не першою із тодішніх інфекцій випробовувала українців на міцність, однак за швидкістю та розмахом поширення очолила список. Її появи у нас завдячуємо переміщенню військових (в основному німців як союзників Української Народної Республіки від лютого 1918 р.) вглиб українських земель протягом весни — літа 1918-го. Найшвидше вірус розповсюджувався окопами Першої світової, яка тривала до осені. А оскільки четвертий рік війни виснажив організми не тільки військових, але і цивільних, то і поширювалась інфекція швидко, не зважаючи на державні кордони і не зустрічаючи опору імунної системи.

Перші випадки захворювання в Україні були зафіксовані у липні 1918 р. на півдні — в окремих повітах Херсонської губернії. З другої половини серпня хвороба охопила Катеринославську, Полтавську, а трохи згодом — Київську, Харківську, Чернігівську та Волинську губернії, вже протягом вересня — початку жовтня вона досягла розмаху епідемії. Восени 1918-го в центральних та північних регіонах України на неї уже хворіло до 50% населення. На початку листопада пошесть поширилась на захід: охопила Холмщину та Поділля.

Цікаво, що іспанка — різновид грипу — поширювалась надзвичайно швидко і найбільшу загрозу становила саме для людей віком від 20 до 40 років. Імунна система молодого організму, намагаючись побороти вірус, виробляла велику кількість антитіл, що в результаті вбивали самого пацієнта. Таким чином людина помирала за лічені дні. Основні прояви хвороби: посиніння тіла (ціаноз),

пневмонія, кашель з кров'ю. На пізніх стадіях вірус спричиняв внутрішню кровотечу, від чого хворий захлинявся власною кров'ю.

Жінка в захисній масці під час епідемії іспанського грипу, лютий 1919 року

Джерело: konkurent.ua

А назві свій хвороба завдячує Іспанії тільки тому, що місцевий уряд першим публічно оголосив про пандемію в травні 1918 року. Іспанія була нейтральною під час Першої світової. На той час у країні заразились майже 40% населення, включно з королем Альфонсо XIII. В інших країнах-учасниках війни повідомлення про масові захворювання не пропускала цензура, аби солдати не втрачали бойовий дух. І досі важко порохувати точну кількість померлих. Загалом з'ясовано, що на іспанку переохворіла третина населення планети — приблизно 550 млн чоловік, а померло — від 50 до 100 млн людей.

Боротьба із вірусом

Епідемія іспанки охопила весь світ. Кожна держава, кожен уряд боровся із нею як міг. Не стала винятком і українська влада. Власне, представники двох режимів: Українська Держава на чолі із гетьманом Павлом Скоропадським у 1918 році та Українська Народна Республіка (УНР) на чолі із Симоном Пет-

люрою у 1919 році намагались побороти іспанку та інші епідемії. Ситуація ускладнювалась ще й тим, що окрім невидимого внутрішнього ворога боротьба велася і з відомим зовнішнім ворогом. А у випадку УНР кількість ворогів подвоїлась влітку 1919-го — до іспанки доєднався тиф, що «косив» Армію УНР нещадніше за більшовиків і білогвардійців.

Отже, першим спробував побороти іспанський грип уряд Павла Скоропадського. Наприкінці вересня 1918-го відбулась спеціальна міністерська нарада за участі науковців та докторів медицини. Учасники наради, враховуючи, що «не лише в місті Києві, а й в селах 50 % населення хворе», ухвалили: утворити урядову комісію, яка б провела наукове дослідження «нової пошесті, викликаной життєвими обставинами у зв'язку з війною»; визнати за необхідне інформувати населення про вірус через пресу і спеціальну літературу; організувати розширення мережі стаціонарного лікування.

Весь тягар боротьби з іспанкою ліг на плечі місцевих органів влади. Найперше було оголошено про тимчасове припинення навчального процесу в школах, гімназіях, реальних училищах та інших закладах освіти, щоб забезпечити насамперед дітей. Міські голови низки міст та містечок Української Держави заборонили проводити будь-які масові заходи.

В регіонах було налагоджено цілодобове чергування лікарів. Одним з перших таку форму допомоги хворим організувало міське товариство лікарів Херсона. З кінця вересня, згідно з розпорядженням голови Волинського губернського товариства лікарів, «нічні та денні чергування лікарів» були введені в містах та містечках краю. Губернські та повітові земські управи направляли у найбільш уражені райони «летючі загони» медпрацівників. Такий спосіб подолання іспанки використовували на Волині, Катеринославщині, Харківщині. Звісно, для хворих на іспанський грип виділялись і окремі приміщення не тільки у лікарнях, але і в тимчасово пристосованих епідемічних бараках. Незважаючи на те, що медичний персонал працював і вдень, і вночі, подолати епідемію до зими 1918-го не вдалось.

Жертви епідемій

Поширювалась іспанка українськими землями і наступного року, забравши життя молодих і талановитих людей. Однією із її жертв стала зірка українського кінематографу — Віра Холодна. Приїхавши в лютому до Одеси на зйомки фільму, акторка захворіла на іс-

панський грип і померла у віці 25 років. Її раптова смерть викликала чимало чуток: від отруєння більшовиками до втечі за кордон і підміни тіла покійної. Але жодна теорія не підтвердилась. Особливо людей дивував синій колір шкіри небіжчиці. Прихильники акторки, напевно, забули, що посиніння тіла — один із проявів іспанки.

▲ Віра Холодна

Приклад родини Холодних яскраво ілюструє реалії того часу. Адже чоловік Віри — Володимир — молодий успішний автогонщик та видавець пережив кохану всього на кілька місяців. Помер від тифу, що 1919-го лютував в Україні. Володимир воював на фронтах Першої світової війни і отримав серйозне поранення. Лікарі не давали жодних шансів. А от дружина, кинувши все, поїхала до Польщі. Віра врятувала свого чоловіка, коли він у серпні 1915 року опинився між життям і смертю в одному із шпиталів Варшави. Вона не відходила від його ліжка та піклувалась про нього, відкидаючи всі перестороги медиків. Разом вони повернулись додому восени 1915-го і майже одночасно померли вдома 1919-го.

Епідемії іспанки та інших небезпечних хвороб, що вирували в Україні у 1918-1919-х роках, випробовували людей на міцність, а державу на стійкість. І незважаючи на боротьбу на різних фронтах — як з внутрішніми, так і зовнішніми ворогами, вийти з оточення епідемії українцям таки вдалось. Правда, ціною великих втрат серед найбільш перспективних та молодих людей. А от головну битву із зовнішнім ворогом — російськими більшовиками — ми таки програли. ■

Стаття підготовлена за матеріалами архівів та інтернет-ресурсів.

Історичний календар

квітень

14 квітня 1756 року на Львівщині у родині пароха народився Антін Ангелович (1756—1814), греко-католицький священик, митрополит Галицький, архієпископ Львівський, один із організаторів і перший ректор Греко-католицької духовної семінарії у Львові, професор і ректор Львівського університету. Його зусиллями була відновлена Галицька митрополія.

Маючи неабиякі здібності до навчання, успішно закінчив львівський єзуїтський колегіум. Тодішній Єпископ Лев Шептицький став духовним наставником Ангеловича. Спочатку забрав хлопця працювати у свій канцелярії, згодом відправив на навчання

до Відня. Звідти 1781-го Антоній Ангелович повернувся зі ступенем доктора богослов'я. У Львові він висвятився на священика і вирізнявся серед неосвіченого духовенства («псалтирників»).

1783-го влада оголосила про відкриття Греко-католицької духовної семінарії у Львові. Її ректором став двадцятисемилітній Ангелович. Листувався з представниками політичної еліти Австрії та Польщі.

Він отримав титул радника двору. З 1796-го став єпископом Перемишльським. 1807-го Папа Римський Пій VII дав дозвіл на відновлення Галицької митрополії, яку очолив Антоній Ангелович. Урочисте сходження на митрополичий престол відбулося у вересні наступного року.

25 квітня 1900 року у Києві народилася Вероніка Черняхівська (1900—1938), перекладачка з п'яти європейських мов, поетеса, «зрубана гілка дерева Старицьких», — так назвав її

дослідник біографії Юрій Хорунжий. Трагічна доля Вероніки Черняхівської — представниці родини Старицьких-Лисенків, стала символом української інтелігенції першої половини ХХ ст.

Їй належать переклади українською мовою творів Джека Лондона, Еміля Золя, Чарльза Діккенса, Стендаля, Гі де Мопассана, поезій а також наукової медичної літератури.

Восени 1929 року Вероніку Черняхівську органи НКВД (НКВС — Народний комісаріат внутрішніх справ СРСР) затримали за звинуваченням у причетності до справи Спілки визволення України — сфабрикованої органами радянської влади з метою викрити нібито антирадянську організацію серед українських науковців. Після другого арешту за сфабрикованими звинуваченнями у шпигунстві на користь Німеччини, її розстріляли 23 вересня 1938 року.

29 квітня 1918 року Павла Скоропадського проголошено гетьманом Ук-

раїни. Навесні 1918-го Центральна Рада стрімко втрачала свій авторитет, чому сприяли відсутність боєздатних збройних сил, що не могли ефективно протидіяти більшовикам, невирішеність нагальних соціально-економічних проблем, постійні суперечки всередині фракцій і особисті протиріччя між лідерами Центральної Ради.

Уряд Центральної Ради із самого початку не задовольняв німецьких союзників з огляду на неспроможність забезпечити виконання договірних умов щодо поставок хліба й сировини. Вони почали шукати йому заміну і знайшли порозуміння в особі нащадка гетьманського роду, колишнього командувача Першого українського корпусу — Павла Скоропадського. Останній опирався на підтримку Української демократично-хліборобської партії та Союзу земельних власників. ■

Сторінку підготувала
Олена ГУМЕНЮК

ЮБІЛЕЙ

Параскевія Ярмола з онукою Анною Ориняк під час поїздки на рідні землі.

Параскевії Ярмолі – 100 років!

«Ці голубі очі – зовсім як у 18-річної дівчини»

26 квітня пані Параскевії Ярмолі (з дому Смик) знов заспівають «Многая літа!» – буде це вже сотий раз. Саме стільки виповниться українці, яка живе у селі Первільти в регіоні Вармії та Мазур. Її життя не було легким, бачила вона смерть багатьох близьких. Проте члени сім'ї пані Ярмоли вважають, що довголіття – це винагорода від Бога за всі лихі дні.

На відзначення 100-річчя до пані Параски мала з'їхатися вся сім'я, яка сьогодні живе не лише у Польщі – але з огляду на ситуацію з коронавірусом родичі не хочуть наражати її на небезпеку. Незважаючи на це, від усіх будуть відеовітання.

– Прабабуся мусить почекаати зі святкуванням до 101 року, – сміється один з її правнуків Петро Ярмола. Студент з Гданська замовив нещодавно у ювілярки вишиваний рушник.

– Це буде вже не перша річ, яку вишиває мені прабабуся. Я люблю такі речі, а завдяки моєму прохання прабабця продовжує розвивати своє хобі, – додає Петро.

Онука ювілярки Анна Ориняк вважає, що такі прохання – це для бабусі стимул і розуміння, що вона комусь потрібна.

– Вона дуже любить читати і отримувати листи. Любить, коли її відвідують. Тоді відчуває, що важлива для інших, і це дає їй силу, – продовжує онука Анна.

Члени сім'ї розповідають, що як на свій вік, 100-літня українка в дуже добрій фізичній та психічній формі. По-

при те, що проживає з сином Миколою та невісткою і може розраховувати на їхню допомогу, намагається зробити всі свої справи сама.

– Вона завжди працювала згідно зі своїм планом, робила одну роботу до кінця і тільки після цього починала наступну. Досі встає зранку і має конкретний план дій на день. Постійно живе за встановленим режимом, якого дотримується. Має теж дуже добру пам'ять, – каже правнук. Готуючи один з молодіжних «Ярмарків» у Гданську, він для сценарію потребував пісень, які співали українці перед виселенням з рідних сіл. Звичайно, попросив їх у своєї бабці.

– Прабабця заспівала мені три пісні, проте однієї ночі їй пригадалася ще одна. Прокинулася, записала її на папері та передала мені, – розказує молодий українець.

Але бувають теж дні, особливо у березні-квітні, коли пані Параскевія має гірше самопочуття.

– Тоді говорить, що хотіла б вже до свого чоловіка Михайла, – зазначає студент.

Молоді очі і сиве волосся

– Кілька років тому я була з бабцею у її рідному селі Вербиці. Ми їхали організованою групою. Вже коли вийшли перед селом з автобуса, помітили, що нема бабусі. Виявилося, що вона взяла свої речі і швидко рушила пішки на цвинтар. Ніхто не міг її наздогнати, – розказує онучка Анна. – Їй було тоді майже дев'яносто років. Проте я не побачила на її обличчі жодної втоми, а тільки щастя. Вербиця вкотре дала їй молодість.

Насправді дитинство і молодість не були легкими для ювілярки. У тридцятих роках минулого століття вона бачила смерть батька та як згоріла рідна хата. Саме на могилі батька кожен раз, коли буває у Вербиці, пані Параскева запалює свічки. Певно, хотіла б зробити те саме на могилі чоловіка, але це неможливо.

Її чоловік Михайло, з яким вони одружилися у 1940 році, був активним діячем «Просвіти», а також членом підпілля. Коли на початку червня 1947 року виселяли жителів Вербиці, було вбито двох українців. Одним із загиблих був саме чоловік пані Ярмоли. Дружині дозволили попроситися з чоловіком, проте досі ніхто не знає, де він похований.

– Мала вона тоді 27 років. З трійкою дітей – Ольгою, Миколом і Васильком – опинилася на виселенні. Не раз розказувала мені, що довелося їй поплакати і бути приниженою, – говорить Анна Ориняк та додає, що у житті бабці постійно присутня молитва, завжди їй треба йти до церкви.

– Василько, наймолодший син, був надією для бабусі. Дуже добре вчився, був дуже відкритий, любив церкву. Священик переконував його йти до семінарії, – каже онучка.

Хлопець хотів побудувати нову хату для мами і сім'ї, проте, коли був на другому році у будівельній школі у Прабутах, загинув. Мав лише 18 років.

– Наближалися канікули. Прабабуся в п'ятницю отримала листа від сина, що він їде додому, а в понеділок отримала повідомлення, що він помер, – розказує Петро. Розслідування у справі загибелі хлопця не було. Члени родини вважають, що хтось його, імовірно, вбив за те, що не приховував свого походження.

– Всі, хто це пам'ятає, кажуть, що прабабуся стала сивою за одну ніч, – зізнається Анна Ориняк. – Але бабуся ніколи за це нікого не винила.

Коли українка приїжджає до своєї бабці, то завжди обіймає її.

– Їй сто років, але вона немовби дитина. І ці голубі очі бабусі – зовсім як у 18-річної дівчини. Я вже не маю мами і потребую цього тепла від неї. Бачу, що і вона його потребує, вже у 27 років не було її кому обіймати, – розказує Анна Ориняк.

Кілька років тому пані Параскевія поховала найстаршу дочку. Свою другу дитину.

Бог, віра, стриманість...

Генетики стверджують, що довголіття у великій мірі зумовлене спадковістю. Іншими словами, коли у вас

◀ Мішаний хор з Вербиці, 30-ті роки XX століття. У центрі – керівник і диригент Іван Наврот. Параскевія Ярмола – перша зліва у другому ряді. Фото надіслало товариство «Вербицька земля»

у сім'ї були довгожителі, то є багато шансів і вам прожити років 90 або 100.

– Дійсно, моя прапрабабуся померла у 97 років. А як їй вдавалося бути в такій добрій формі? Перш за все – це віра в Бога, на якого вона завжди покладалася, – вважає онучка Анна. За її словами, ювілярка постила, перед Великоднем 40 днів не їла м'яса.

– Досі, як іде до церкви, то не їсть нічого, а тільки після літургії. Під час посту їсть стримано. Це теж свого роду очищення організму, фізичне і психічне, – вважає вона.

Подібним спостереженням ділиться і правнук Петро.

– Пригадую одну розмову кількох жінок з моїми батьками, яка відбулася біля церкви у Пененжні. Мені було тоді 12-13 років, а прабабусі вже під дев'яносто. Ці жінки казали: «Ваша бабця буде довго жити, бо протягом цілого життя терпляче несла свій хрест. Втратила чоловіка, пізніше сина, але ніколи не нарікала, завжди була вірна Богові, завжди з усіма людьми жила у згоді і добрих відносинах». Також у нас вдома говорили, що Бог немовби хоче прабабусю винагородити за всі лихі дні, – розказує він та звертає також увагу, що пані Параскевія усе життя їсть тільки натуральні продукти й п'є багато молока.

▲ Параскевія Ярмола у молодості

– Досі дотримується режиму, який собі встановлює, навіть якщо це вимагає зусиль. Її вік та форма показують, що на старості не треба обмежуватися лише телебаченням, але постійно тренувати свій мозок, м'язи, щоб усе працювало, – додає Петро.

Пані Параскевія Ярмола дочекалася 7 онуків, 14 правнуків і одного правнука. Є сьогодні однією з п'ятих представників української громади в Польщі (про яких ми знаємо у редакції – прим. ред.), яким бажати дожити до ста років – вже не актуально, можна сміливо бажати більше. У грудні минулого року сто років виповнилося пані Ларисі Мацієвич, яка мешкає зараз у Мілянвку біля Варшави, та пані Анні Білас з Бань-Мазурських. Є ще один довгожитель – пан Микола Герман, який проживає в Ілаві. Йому в лютому цього року виповнився 101 рік. Найстарший українець у Польщі Іван Шпунт проживає в Перемишлі – він у серпні минулого року святкував своє 104-річчя.

Від редакції приєднуємось до вітань та даруємо цьогорічний «Альманах», який видає Об'єднання українців у Польщі.

Павло ЛОЗА

Фото з сімейного архіву пані Параскевії Ярмоли

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

ОЛЕСЯ ІВАСЮК, «ЗАШМОРГИ». ЧЕРНІВ-ЦІ: КНИГИ-XXI, 2019. — 320 С.

Розкодувати минуле: шлях українки в Австрії

Щороку, поки не з'явилися ошадні відповідники, я купувала для себе та батьків пакунок електричних лампочок. Тільки недавно довідалася, що мій багаторічний вибір падав на підприємство, яке використовувало працю примусових робітників під час Другої світової війни. Також українців, зокрема, галичан.

Тепле світло жарівки з Австрії, яке рекомендують офтальмологи, після прочитання роману «Зашморги» виявилось абсолютно холодним. Факт примусової праці на сторінках твору розшифровується не просто як насильницьке утримання в нелюдських умовах та трудове рабство, але також як сексуальна експлуатація невольниць. Одна з тем, про яку не розповідали жінки. Особливо в СРСР, де сам факт перебування на території «противника» розцінювався як зрада.

«Мій роман — про зашморги пам'яті, які нас тримають»

Наприкінці минулого року у чернівецькому видавництві «Книги-XXI» побачив світ роман германістки, докторки філософських наук Віденського університету, літературної перекладачки, журналістки і публіцистки Лесі Івасюк «Зашморги». Українська критика позиціонує його як історико-інтелектуальний трилер. Роман увійшов до Довгого списку премії «Книга року BBC-2019».

«Зашморги» — перший роман авторки. Вона спробувала вписати важкі історичні та геополітичні питання в динамічний художній сюжет. Леся Іванюк зіштовхує два світи: з одного боку, дуже далекі, але з іншого — близькі.

Дві головні героїні книги — жінки різних поколінь та історичних епох. Їх об'єднало українське походження, Відень і таємниці. Звільнена з роботи успішна віденська журналістка Ореста раптово отримує завдання від австрійського актора: знайти інформацію про українку Марію — першу дружину його батька, яка загадково зникла в Австрії у післявоєнні роки. Ці пошуки охоплюють кілька часових пластів та географічних широт. Наполегливій Оресті вдається поволі та не без пригод розплутати клубок таємниць і знайти людей, про існування яких не підозрювала ні вона, ні її замовник.

Не тільки українська колективна історична пам'ять потрапляє до поля зору Лесі Івасюк. Описані події відбуваються у Відні та в українських Карпатах у 40-х роках ХХ ст., а також в 2013-15 роках. Авторка звертається до жіночої сторінки теми оstarбайтерів, до боротьби членів ОУН у перші післявоєнні роки, до їхньої діяльності в Австрії («Роки зброї закінчувалися... Загострений війною інстинкт самозбереження примушував забути про минуле»). Також пише про нацистський режим, про

продовження війни між ОУН-УПА та НКВД (НКВС — Народний комісаріат внутрішніх справ СРСР) після війни за межами України. Пише про голод, репресії, русифікацію. У цьому багатошаровому романі йдеться і про каральну психіатрію, себто про те, як радянська система «лікувала» тих, хто думав «неправильно». Не оминула авторка увагою і злочинну діяльність представників радянської системи у післявоєнній Австрії, методи роботи спецслужб.

«Роман крутиться навколо двох часів — Другої світової війни і сучасності, двох країн — Австрії та України. Фабула зав'язана на пошуках жінки Марії і завершується віднайденням її сина. Так зустрічаються двоє наполовину братів — українець й австрієць», — розповідає письменниця.

В родинній історії самої Орести, яка приїхала до Відня з України, є свої приховані теми. Хоч сама журналістка є відвертою, сильною жінкою, деколи аж надто негнучкою, яка не боїться казати правду і добиватися свого, але бачимо її також зраненою і закритою. Всім важко з пам'яттю про ХХ століття. Батьки і дідуся та бабусі багато пережили, про свій досвід воліли мовчати. Хоч Ореста не пройшла їхній шлях сама, але щось приходить в її сні, пробивається через підсвідомість. Чи зможуть герої розірвати ці пута і відкритися життю? Чи зможуть прийняти і пробачити? Як кожному з них вдається долати минуле, щоб відчувати себе живим? Що допоможе позбутися ролі жертви, адже це блокує наші активні дії, які можуть змінити особисте життя і життя всієї країни?

Герої «Зашморгів» широким кохають, палко ненавидять, самовіддано борються, зраджують, зневірюються. Людські долі в романі відлунюють в долях їхніх нащадків на багато років і поколінь вперед. Емоційний досвід виписаний настільки точно, що здається, він був частково пережитий самою авторкою. Можливо, не все, але окремі струни більшості українців, які знають про пережите батьками і дідами, роман таки зачепить.

«Мій роман — про зашморги пам'яті, які нас тримають, навіть якщо ми заплющили на них очі. Моя родина — жертви комунізму і фашизму. Хочу звести рахунки з цими ідеологіями. Я обрала для цієї розмови художню форму. В науці багато обмежень. Багато смислів не можна означити. Художній текст дозволив поєднати фактаж та історію з емоційною складовою. Як наступне покоління жертв успадковує цю жертву, і чому ця не твоя жертва заважає тобі жити нормально? Ця тема має широко і голосно обговорюватися в суспільстві. Також я хочу, щоб книга була екранізована. Адже артикуляція — це одне, але й візуалізувати все це теж варто», — говорить письменниця.

Роман як психотерапевтичний сеанс

Під час презентації книги у Києві Олеся Івасюк намагалася детальніше пояснити вибір тематики: «Європа не добирає багатьох українських проблем і уникає багатьох питань. Їй заважає історія, а саме — злочини комунізму. Європейці розібралися зі злочинами фашистів. Вони артикулювали, візуалізували цю тематику, це частина їхнього повсякдення. Отже, якщо зі злочинами правих усе ясно, то про злочини лівих тут воліють мовчати і на рівні науки, і на рівні побуту. Я хочу дожити до того дня, коли комунізм як ідеологія буде засуджений. Бо це також зло, і кати мають бути покарані».

Слово Лесі Івасюк гостре і точне, як у справжньої науковиці. Окремі визначення настільки влучні, що їх просто хочеться порізати на цитати. Скажімо,

таке: «Чоловіки навіть не підозрюють, наскільки жінки жорстокі одна до одної. Особливо у стосунках між різними поколіннями в одній родині. Жінки несуть свій хрест і передають його своїм донькам та онукам, не попереджаючи про небезпеки».

В щоденнику Марії, переданому справжнім діалектним мовленням, домінують насильство і відчай. У ньому пояснення йде через слова, навіть тоді, коли дуже чекаєш пояснення дією.

Наукові знання авторки в окремих моментах стали на заваді художності. Розділи, в яких описані діалоги Орести з психотерапевтом про пошуки в собі, читати непросто. Героїня вперто шукає відповіді на болючі питання. І те, що чує, виявляється не менш болючим. Головне послання твору прочитується так: розкодувати страх варто, щоб не перекидати біль мертвих на плечі власних дітей. Роман уже порівнюють з психотерапевтичним сеансом, після якого розумієш — ти не одна така зблєнена. А разом шукати порятунку завжди легше.

Австрія без рожевих окулярів: «заблукалий сам у собі світ»

Сюжетних ліній стільки, що деякі з них, здається, перекладають роман. Йдеться в ньому також про сучасне журналістське життя Західної Європи, політичні махінації, про війну на Сході України та війну в Сирії. Сирієць Рамі, з яким австрійська журналістка Ореста знайомиться в Алеппо, передає їй цінний старовинний рукопис XVII ст. — видання Петра Алеппського «Подорожі Патріарха Макарія». Це дорожній щоденник, у якому тепло згадується Україна та українці. З особливим захопленням мандрівник згадує про Київ. Леся Івасюк порівнює Київ минулого з сучасною столицею України, та останні враження теплими не назвеш...

Столицю Австрії — Відень — авторка теж не ідеалізує, вказуючи, як серед інтернаціональної маси Відня губляться емігранти, готові адаптуватися і творити Європу з «європейськими цінностями».

Леся Івасюк акцентує увагу також на тому, що в Австрії імідж Росії підтримується на рівні посольства й ак-

тивного російського лобі. А ось Україна має там неоднозначний імідж, нашого голосу не чути. На думку письменниці, бракує ініціативи та єдиного інтелектуального фронту.

Назала на сучасну Австрію, яку в Україні та Польщі асоціюють переважно з Австро-Угорською імперією та віденською кавою, пані Леся радить дивитися без рожевих окулярів. Себто як на «заблукалий сам у собі світ, що до останнього відмовляється бачити себе таким, яким він насправді є». Вона нагадує, що Австрія відома серед елітних кіл пострадянського простору прихильним ставленням до грошовитих злочинців. Не оминає питання фінансування українських політиків через австрійські фонди і трасти.

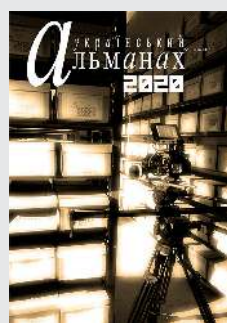
«Коли через події в Україні говорили про катастрофу чи громадянську війну в Європі, австрійці сиділи за гшпрітцемом і традиційно скаржилися на решту світу», — так описана в романі реакція на київський Євромайдан.

«Нема текстів — нема нації»

Германістка Леся Івасюк вважає «Зашморги» продовженням своєї наукової праці: «Я написала цей роман, бо мені набридло бути в меншості, — пояснює авторка. — Нема текстів — нема нації. У нас багато тем, про які ми не говоримо. Наприклад, табір Талергоф у Штирії — один з перших австрійських таборів, у якому тримали багатьох українців. Мене неохоче слухають і зачитують: ми ще із Другою світовою не розібралися, а ти вже говориш про Першу! Так, я говорю про незручні теми. Зараз ми в багатьох моментах у меншості. А момент меншості може бути причиною для відчуття меншовартості, наче ми й досі в рамках колоніальності».

Зараз Леся Івасюк закінчує роботу над новим історичним трилером «Пентхаус». Сюжет закручений навколо австрійського олігарха, художників-бойчуків та доби Розстріляного Відродження. Письменниця запевняє, що третій роман пише німецькою, і першим його побачить саме австрійський читач. ■

Наталя КЛЯШТОРНА

Вийшов річник Об'єднання українців у Польщі

«Український альманах»

Видання наповнене цікавими матеріалами про недалеке минуле, сучасність, а навіть представлене статтями, в яких можемо знайти короткотермінове прогнозування поточних процесів.

Статті на історичну тематику багаті на матеріали з архіву совєцьких спецслужб. Читач матиме змогу побачити архівні матеріали, прочитати окремі документи совєцьких органів безпеки.

Про історію української громади на Підляшші у своїй статті пише білостоцький журналіст Славомір Савчук.

Тематика польсько-українських відносин представлена кількома статтями. Автори висвітлюють різні аспекти і бачення двосторонніх відносин.

Факт повернення в Україну 35-ти політичних в'язнів Кремля — одна з ключових подій у минулому 2019 році. Журналіст Олександр Сущенко наголошує, що мали б робити громадські активісти для того, щоб допомогти себе захистити тим українцям, які і далі перебувають у російському полоні.

Оскільки в польських медіа про Україну говориться менше, то для читачів «Українського альманаху» буде цікаво прочитати про одну з технологій, яка супроводжувала передвиборчу кампанію. У статті професорки соціології Наталії Рябенської, на основі дослідження змісту популярного українського комедійного шоу «Вечірній квартал», йдеться про політичні жарти «Кварталу». Авторка пише про те, з чого і кого в українській політиці сміялись/висміювали кварталівці та чому політичний гумор у їхньому виконанні є важливим для розуміння «феномену Зеленського» на виборах навесні 2019 року.

В «Альманасі» представлено нові видання як в Україні, так і в Польщі, на тему історії Польщі, української меншини та минулого і сучасного у польсько-українських відносинах. Останнім матеріалом «Альманаху» є опис акцій допомоги української громади Україні. Війна Росії проти України триває, різні акції української громади з Польщі допомагають Україні відстоювати та боронити свою незалежність і це дуже важливо для боротьби України.

Ціна 1 примірника **30,00 зл.** (висилка поштою — 8,00 злотих).

Замовлення просимо надсилати на адресу TОВ «Тирса»:

TYRSA Sp. z o.o., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

email: **tyrsa@hot.pl** тел. **+48 [22] 679 95 47**

або вплачуючи рівновартість кількості замовлених примірників на банківський рахунок: **TYRSA Sp. z o.o., Warszawa Nr 95 1160 2202 0000 0000 3170 4029**

чи поштовим переказом, з позначенням, скільки примірників замовляється.

Століття Параскевії Ярмоли

*Жила-любила і не набралася скверни,
ненависті, прокльону, каяття*

Дорога наша Параскевіє, ми дякуємо Вам за неоцінений приклад Вашого життя, за активну присутність серед нашої громади. Бо Ви, попри свій похилий вік і негоду, кожен неділю приходите в церкву, завжди з нами і маєте для усіх добре слово і щиру усмішку. Дякуємо Вам за всі спільні поїздки до Вербиці, розмови і розповіді. Ви останні роки серцем і душею підтримували відновлення вербицького цвинтаря. Важко уявити без Вашої мудрої поради роботу товариства «Вербицька земля». Не кожній сім'ї і громаді щастить мати ТАКУ ПАРАСКЕВІЮ. А нам, дочкам і синам вербицької землі, пощастило.

КОХАНА, ДОРОГА І РІДНА НАША ПАРАСКЕВІЄ,
Серйозна дата, великий ювілей,
ми Вас щиро вітаємо,
Сто років Вам виповнилося, наш Вам уклін,
Вам тільки здоров'я бажаємо, ще багато років жити і процвітати.
ДЯКУЄМО, ЩО ВИ З НАМИ І КЛАДЕМО
ДО ВАШИХ НІГ НАЙГАРНІШІ КВІТИ
ЦІЄЇ ВЕСНИ.

Товариство «Вербицька земля»

Відійшли...

Найщиріші свої співчуття висловлюємо

Пані Ірині Снігур

з приводу смерті

Брата Йосифа

Хай земля стане для Нього пухом,
а Господь дарує вічне життя
у Царстві Небесному.

*Українське вчительське товариство
Відділ у Перемишлі*

На 83 році життя упокоївся

† Михайло Грицина

який народився 16.04.1937 р. в селі Корні.
Висловлюємо щиру подяку о. Павлові Поточному
за похоронні богослужіння. Дякуємо також
отцям, які є родом з Корнів і правила Божественні
Літургії в наміренні упокоєного Михайла:

о. Богданові Степану, о. Андрієві Вербовому,
о. Григорові Назару, о. Ярославові Стороняку.

Дякуємо священикам, сестрам монахиням
і друзям, які єдналися з нами молитовно в цьому
скорботному часі прощання з чоловіком, батьком,
дідом і прадідом.

Михайле, вічна Тобі пам'ять — Христос Воскрес!

Родина

Передплата «Нашого слова» на 2020 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	85,00 зл	170,00 зл	340,00 зл
3 примірники і більше	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	4,00 зл + поштові оплати	95,00 зл	190,00 зл	380,00 зл
10 примірників і більше	4,00 зл без поштових оплат	52,00 зл	104,00 зл	208,00 зл

ЄВРОПА + УКРАЇНА

Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
64,00 фунти 73,00 євро	128,00 фунтів 145,00 євро
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
75,00 фунти 85,00 євро	150,00 фунтів 170,00 євро

КАНАДА

Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
113,00 дол КАНАД.	225,00 дол КАНАД.
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
128,00 дол КАНАД.	255,00 дол КАНАД.

США, АВСТРАЛІЯ

Півроку	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА	
290,00 зл	580,00 зл
83,00 дол США	165,00 дол США
АВІАПОШТА	
340,00 зл	680,00 зл
98,00 дол США	195,00 дол США

**Катерині Лялюк-Петризі
в 95-й день народження**

*Наша найкраща в світі Мамо,
Вітаємо щиро Тебе.*

*Хай день народження прекрасний
Тобі лиш щастя принесе.*

*Хай здоров'я лиш зміцніє,
Хай завжди душа радіє!*

Хай Тебе оберігає

Ангел Твій Хранитель,

Хай добром Твій шлях осяє

Наш Господь Спаситель!

**Матусю рідненька! Бажаємо всього
найкращого у Ваш день народження.**

Сини з сім'ями, друзями та родиною
в Канаді та Польщі

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Janusz Bakunowicz (Bielsk Podlaski), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Anastasja Kanarska (Lwów), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Mikołaj Pipka (Przemyśl), Olena Humeniuk (Kijów), Kateryna Semchuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”
Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

